

91
212

No Rigas

lihdš Taschkentai.

Zelojuma apraksts

no

apafšhofizeera **B. Bernarda.**

Rigâ, 1900.

B. Behrsina grahmatu pahrdotawas apgahdibâ,
Sutworowa eelâ Nr. 22. | Tchrbatas eelâ Nr. 14.

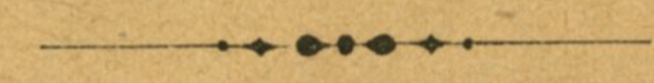
91
—
212

No Rigas lihds Taschkentai.

Zelojuma apraksts

no

apafschofizeera **P. Bernarda.**

Rigā, 1900.

Uzghabajis P. Behrsinsch, Suworowa eelā Nr. 22.

SEPT. 1949

91(c) Parb. 59 ✓ 1953

VALSTS BIBLIOTĒKA
Inv. ~~393.356~~

0309100932

2

Дозволено цензурою. Рига, 27 марта 1900 г.

Drukajis S. Alunans, Jelgavā, Seelajā eikā Nr. 21.

Его Благородію

Поручику

**ВАЛЕРІАНУ ЕРОФЕЕВИЧУ
БЪЛОЛИПЕЦКОМУ**

на память

отъ автора.

Pahr Melno jühru. *)

Dsintene jau bija tšetri tuhštostchi werstu aij muguras ... Melnās jühras krašta malā domigi noluhkojos nemeerigōs jühras wilnōs, kurōs lehni šuhpojās twaikonis „Св. Николаѣ“, ar kuru man bij no Odesas jaaisbrauz. Pirmo reis es biju tik tahlu no tehwijas, pirmo reis luhkojos nepahrredjamā jührā. Wilni beš miteschanās atsitās pret kraštu un šašchihda baltās putās. Laiks bij miglains un nemeerigs. Sirdi ar bij nemeerigi, dodotees tahlā šweschumā, preti nesinamai nahkotnei. Wehl nebiju ne puzzela nobrauzis, wehl bij japahrbrauz divas jühras. Mans zela mehrkis bij — Turkestana.

Luhk, atskaneja pehdejais signals, twaikona rati šahka šchelt uhdeni baltās putās un mehš šahkām no eesahkuma lehni, bet tad ahtraš un ahtraš attahlineetes no Odesas. Weenā azumirkli wišs apklusā, kà nomiris. Nedsirdejām wairs pilsehtas trošchna, ratu dahrdeschanas un walodu škanas. Wišs, wišs tas apklusā, it kà šajusdams aishraukšchanas azumirkla šwarigumu. Wehl masu gabalini, un tad Odesas krašti issudis muhsu azim. Daudsi, warbuht pirmo reis atrašdamees uš jühras, ruhpiigi raugās pehz preešchmeta, kur nogreest šawu šinkahriko škateenu, bet brihwā jührā neredš neka zita, kà uhdeni un debesi. No daudseem es dsirdeju, ka neaprakstamas juhtas pahņemot zilweku pirmo reis atrodotees uš jühras un pats šajutu, kà širde, šekodama prahta eedomām, šahka pukstet daudš ahtraš. No krašta malas šweschas rokas wehl wižzinaja šabatas drahninas un zepures, wehl zil nezil wareja išchkirt zilwekus ... Ardeewu, Odesa! Ardeewu ari no behrnu deenam mihlā, tahlā dsintene!

Kad beigās krašts pašuda iš azim, es šahku apluhkot fugi un lihdsbrauzejus. „Kur juhs brauzat? Waj pirmo reis esat uš jühras?“ tā dsird weens otu jautajam. Wiši šchee zilweki, kuri štundu atpakal dsihwoja tikai preešch šewis, domaja tikai par šawām personigām inte-

*) Talab ka laštajeem apgabals no Rijas lihdi Melno jühru nebuhs šewišchli šweschs, tad par šaha apgabala šemi un laudim neko neteikšchu, bet eesahkšchu aprakstu ar zelojumu pahr Melno jühru.

refem, tagad bauda weenu dšihwi un weenas domas. Wiš wini nu uštizas juhras wilnu kšehpi, pilnigi šajuhtas winu warâ un ſchi wara tuwina un ſaweeno ſweſchus zilwekus kâ brahtus.

Uš fuga ir ſewiſchki daudš kareiwju. Tur wezs, ſirms palkawneeks brauz uš Kaukaſiju, tur kapteins atgreesčas uš Taſchkentu... Jauns ofizeers taiſâs nonemt fotografiju, par peemiku patihkamam zetojumam. Pirmo reiſ uš juhras, jau labi tahtlu no ſemes, ſajutu, ziſ tihrs un ſwaigs te gaiſs. Juhras wilni lehni ſchuhpoja muhſu twaikoni. Deena jau beidsâs. Wakara krehſla pahrlaidâs pahr juhru. Saule, kâ milſiga, uguniga ripa nogrima wilnôs. Swaigâ wakara wehſma wilinat wilina katru uš fuga wirſas eeelpot pilnu kruhti maigâ deenwidus gaiſa. Tahtlu no ſemes ſche walbija patihkama, jautra dšihwe. Tur nodedſis muſikants, ar kailâm, bronſa lihdiſigâm kruhtim, beeseem melneem mateem un de- dšigâm deenwidneeka azim, pahrfahrees par fuga malu, puhſch fleitti, tur ſahds puſduzis gruſinu ušwelk ſehri: „Въ полдневный жаръ, въ долинь Дагестана...“ Pee ſkaidrâs deenwidus debes jau parahdijâs mehneſis, ſidrabodams juhras wilnus ar ſawu fantaſtiſko, burwigo gaiſmu. Iſgi es luhkojos, kâ ſpehlejâs ſchee Melnâs juhras wilni, pahrdomadams tuhſtoſchas domas. Gruſini jau eetinâs ſawâs ſprogainâs burkâs un liſâs pee meera. Uš fuga wirſas palika retakš. Tomehr leela daſa ſnauda tepat, tihrâ gaiſâ, apnehmuſchees pawadit uš fuga wirſas wiſu nahti. Es ari apkehru ap plezeem ſawu peleko kareiwja mehteli un no juhras mahmutas wilneem eeſchuhpots, eemigu ſaldâ, zeetâ meegâ...

Nahkamâ rihtâ, apſtahjotees Cipatorijas oſtâ, muhš apſweiza Krimas deenwidus jaukais kraſts. Braukdami zaur Sewaſtopoli, Jaltu, Feodoſiju un Kertſchu un pakawedamees katrâ pa pahra ſtundam, warejâm pa- wirſchi apluhkot Deenwidus-Kreewijas eewehrojamaſos jaukumus. Se- wiſchku wehribu pelna Jalta, ar ſawu bagato deenwidus ſakumu, tihrâm eelam un neparasti ſwaigo, weſeligo klimatu. Kertſchâ, pehdejâ Krimas oſtâ, atwadijamees ar ſcho Deewa ſwehtito ſemes ſtuhriti, ſagatawodamees uſnemt jaunus eeſpaidus Kaukaſijas pilſehtâs un kalnôs.

Gar Kaukaſijas wakara kraſtu.

Beidsjamâ laikâ Kreewija ſahk wairak wehribas peegreest Kaukaſijas wakara kraſteem. Wiſur teek runats, kâ ſchai bagatâ ſemê eewest wairak dšihwibas. Un luhk, gar ſcho paſchu Kaukaſijas kraſtu man ſchoreiſ bij

jabrauz, bij pirmo reiſ jaredš Kaukaſija. Laika gan bij maſ un mani no- wehrojumi buhš deefgan aprobeſchoti, bet tomehr, kaſ bij redſams, to redſeju.

Jau no fuga wirſas uſluhkojot kraſtu bij japahrleezinas, ka buhš jaepaſiſhtas ar bagatu, apbrihnojami krahſchuu ſemi. Katra dabas miſ- letaja ſirds, tuwojotees Kaukaſijai, puſtês ſawadi. Sahkot no Nowo- roſiſkas, tahtlu welkas beesi muhſcha meſchi. Rugis dodas teem ahtri garam, weenumehr wairak uš deenwideem; azim atweras jauni ſkati. Nemanot ſirds pildas ar uſbudinoſchu preeku, mehle atteizas iſteikt juhtas wahrdôs, azis uſtraukti maldas pa juhru, pa kraſteem, it kâ baididamâs iſlaiſt neapluhkotu kaut weenu ſkati no burwigâs ponoramas. Ziſ jauka tu, nepahrredſamâ, muhſcham teiſkmainâ un dſejas pilnâ juhra ar tiſko ſaredſamu baltu punktu — juhras wehja iſbalinato ſehgeli tahtlajâ, gaiſchi ſilâ uhdens tuſkneſi! Ziſ ſlaweni Kaukaſijas kraſti, ar ſaweem nepeeejameem kalneem, beſidibina gramam un aiſam! Wezâs preedes, reekſtu koki, milſigee oſoli uš ſtahwâs kraujas malas un meſchs, meſchs, beſ gala, beſ robeſchas, ſteepdamees augſtu un tahtlu pa kalneem, lihdiſ pat padebeſcheem... Bet luhk — noejofchâs ſaules ſahrtota parahdas pirmâ, ledainâ kalnu wirſotne. Neſawalbama aſara lauſchas iſ azim, redſot ſcho daitumu no daitumeem, ſcho deemiſchko dſeju ſemes wirſu.

Kur ween tiſ apſtahjamees pee kraſta, es ſteidſos kalnôs, kaut uš maſu laizinu apluhkot apfahrtni, eeelpot brihwo Kaukaſijas kalnu gaiſu. Meſchu widu ſchur tur atrodas iſzirſti laukumi, apfahrts redſami ſtrahd- neeku pulzini un ſchur tur pazetas ugunſkura duhmi. Bet ſchahbi ap- ſtrahdati ſemes ſtuhriſchi wehl pilnigi paſuhd milſigâ, beſgaligâ meſchâ, kurſch eeſahkas no paſchas juhrmalas un welkas tahtlu, ſemê eeſchâ, pa- zeldamees augſtak un augſtak un beigâs ſaweenodamees padebeſchôs ar ſneegaino wirſotni.

Neeraduſcham zilwekam ir drihš janogurſt, ſtaigajot Kaukaſijas kalnôs. Daſchreiſ ir jalehž no akmena uš akmens pa kalnu upju ſtrau- jeem wilneem, jarahpjâs ar dšihwibas breeſmam ſtahwâ gludâ klinti, ja- leen zaur beeseem, aſeem un ſtihgaineem augeem, kuri kâ ſtriki wijas ap kokeem un kruhmeem. Skuju koku Seemetu-Kaukaſijas wakara puſê ir maſ, bet ſaſtopami wairak tikai lapu koku meſchi. Te aug oſoli, oſchi, Greekijas laſdi u. z. Oſoli ſaſtopami lihdiſ 10 arſchinam apfahrtemehrâ. Augſtak aug kaſtani, ar ehdammeem augteem, ſamſchita un ſarkanaſ koks. Kruhmu ir wiſai maſ. Winu weetâ daſchreiſ leelâ mehrâ aug ſtihgains, ehriſchklains augš, kurſch ir nezaurejams neween zilwekam, bet pat medi- neeka ſunim.

Reeksti, kastani, sibles, mescha augli un daschadas ogas mehtajas meschâ bes kahdas usfraudsibas. Wehl tagad, septembra beigâs, te fastopams daudsums svaigu auglu. Tâ tad ir ari itin dabigi, ka mescha zuhfu, stirnu, lahtschu un zitu swehru te ir pahrpilniba. Wispahrigi fatot Kaukasija ir medineeku paradise.

Pirmâ Kaukasijas pilsehta, kurâ peestahjamees, bij Noworosijfska. Wina stahw paschâ juhvas malâ. Te redsejam zelam jaunus namus, noliktawas, fantorus. Wisas malas peekrautas ar buhwmaterialu. Tâ tad war redset, ka Noworosijfskas ihstâ wehrtiba peeder wehl nahotnei.

Atstahjot Noworosijfsku, ilgi wehl noluhkojos tai pakat, lihds wairs nebij tahluma deht nekâs isschirams. Krasts, kursch wehl weenumehr bij redsams kreisâ pusê, sahka rahdit sawadu bildi. Wairak stundas no weetas jau redsejam tikai failas klintis. Sameem aseem galeem winas tahlu eesteeptas juhâ, draudedamas laiwinai jeb fugim neisbehgamu pasuschanu, ja tikai eedroschinatos winam tuwotees. Kâ gan te wareja nowehrot un usgluhnet pahrgalwigo konterbandneeku laiwas, kurâs senajôs Kaukasijas nemeerigôs laikôs peegahdaja tscherkeseem pulmeri un patronas? Kur tikai peejams krasts un zif nezif saluma, tur ari redsamas eedsihwotaju nometnes. Bet fugi reti kad peestahjas schais weentuligôs stuhrôs. Wini ismet enkurus juhâ, bet no krasta peenahf laiwinas usnemt un nodot pasascheerus, gaididamas fuga kâ debesu mannas, kursch eedsihwotajeem atwed nedekam nedabuto pastu u. t. Wasarâ wehl fugi nostahjas beeschaf, bet seemâ, kad stipree wilni trauzê juhâ ismest enkuru, tas notef loti reti. Un schis ir weens no teem apstahkleem, kursch kawê Melnâs juhvas austruma krasta kolonizaziju.

Reisara Nikolaja laikôs, kad muhsu waldbai bij jaapfargâ nepadewigo kaukasieschu fatiksme ar turkeem un anglu agenteem, scho weentuligo nomaku stahwocklis bij breefmigs. Breesmu brihdi newareja ne tik ween laikâ peesteigtees palihgâ, bet pat dabut sinas par draudoscham breefmam, tâ ka nelaimigo garnisonu wareja pawisam isnihzinat, bes ka kahds tam laikâ waretu sneegt palihgu.

Taisni weenai tahdai eewehrojamai weetai, Michaila zeetoknim, bij jabrauz garam. Trihsdesmitajôs gadôs schejeenes garnisons pastahweja no weenas rotas, kad usreis dabuja sinat, ka 10,000 eenaidneeku tuwojotees gar krasta malu, lai pa weenam isnihzinatu kreemu apzeetinajumus. Garnisona preekshneeks, greekis Siko, sapulzeja sawus apatschneekus un pasinoja par neisbehgamo nahwi, usmudinadams, labak wiseem nomirt, nekâ krist tscherkesu rokâs. Tad isnahza is frontes apatschfareims

Sipows un augstfirdigi apnehmâs ussprahdsinat pulwera pagrabu, lai lihds ar maso garnisonu mirtu ari eenaidneeks. Kad tscherkesi eebruka apzeetinajumâ, masais apfargataju pulzinsch sapulzejas ap pulwera pagrabu un Sipows aisdedsinata to. Notika sprahdseens un isnihzinaja tâ garnisonu, kâ ari tscherkesus.

Ais kalnu spraugam zilweku dsihwocki tikko faredsami. No tureenes dodas eedsihwotaji us krasta malu un sawâs masâs laiwinâs steidsas preti fugim. Sche fastopamas tikai austrumneeku fisionomijas un apgehrbi — tee laikam bij Mas-Asijas greeki. Ari pee mums, us palubas, bij dauds tahdu subjektu. Lihds paschai Batumai zita nekâ neredsejam laiwinâs, kâ armenus un greekus. No kasakeem, tscherkeseem un kreewcem ne wehsts... Senlaiku Kaukasijas administrazija ar wiseem spehkeem zentâs apmetinat Melnâs juhvas peekrasti ar deenwidus eedsihwotajeem. Agronomu Hatifowu suhtija ispehtit Kaukasijas krastu nometinaschanas jautajeenu un beigâs nahza pee tâs pahrleezibas, ka no kreemu kolonisteam te nebuhs nekahda labuma, jo dahrsu, wihna un tabakas kultura war pilnigi felt tikai armenu, greeku un wispahri deenwidneeku rokâs. Hatifowam tad ari usdewa nometinat apgabalu tikai ar deenwidneekem, kuru rokâs ari wehl tagad stahw Kaukasijas peekraste.

Jr taisni japreezajas par scho deenwidus behrnu graziju. Mahfkligi aptinis sawu farkanu feskû ar warawihknes krahfainu sihda banti, sawôs schaurôs bikschu stilbôs, kuri augstak top plataki un plataki, lihds beigâs nofarâs kâ maifi, walejâs, bronsam lihdsigâs kruhtis, wini drofchi stahw masajâs laiwinâs, nelikdamees ne sinot, ka to swaida juhvas wilni kâ reekstu tschaumalu; pa fugu borteem wini staigâ kâ pa eelu, peelahdê sawu laiwinu ar muzam, pakam un zitu lahdiru un tad atkal dodas atpakat us krasta, te augstu pazeldamees, te atkal eeslihdedami wilnu dsikumâ. Wini pilnigi besbehdigi. Tanis paschâs tschaumalâs -- laiwinâs tee dofees pa peezdesmit werschu schaubigajâ juhâ gubstit delfinus un ismest tihklus.

Delfini gandrihs wisu zelu, bes miteschanas, kuhleneem ween metâs ap fugi. Daschreis tee isschaujas augstu gaisâ, kâ putni. Leelakee un smagakee wekas sem uhdens, fugim papreekchu, kâ melni riteni.

Tahlak sawu wehribu peegreesu palubas publikai, kura stahweja ar elkoneem us borta atspeedusees, raudsidamees ar sinkahribu, kad peestahsees laiwina. Weseli bari kreemu semneeku — aisgahjeju atstahja fugi, pahreedami laiwinâs. Bij aisgrahbjoschi redset, kâ wisi schee noguruschee firmgalwji un firmgalwes aisnesa sweschumâ pehdejo dsimtenes

femes ņaujinu noneņfatās wiņņs, kà weenteeņġee, baltmataineē jaunekli, kuri ņawà muņņġà wairak neņa nebij redņejuņġi, kà rudņu tihrumu un ņalo ņtepi, ar ņahġeem aiņ muguras, zirweem aiņ joņtas, ņaineem aiņ plezeem, ņġee maņee behrni, kuri bailigi ņerņtijās pee mahtes bruntņġeem, kà wiņi wini tiņ nedroņġi, kà aitas, noņahpa pa trepem laiwinās, rau- dņidamees uņ juhru ar bailem. Suhņ, wini jau noņġņtas laiwinās, kà ņatram gadās, gandrihņ weens uņ otra, uņturedami pilnigu ņreewu ņem- neeku weenteeņibu. Tad, pagreeņuņġees wehl reiņ uņ dņimtenes puņi, tee pahrmēt kruņtu un, nopuhtuņġees, atwadas uņ wiņu muņņġu no winas. Tahlaņ toņ jau pahrmēm domas par jauno ņemi, wini iņņtinkti ņajuht, ka tur wairs nebuņs pehġ winu paradumeem, pehġ winu pareiņtizigās tizibas, ņeme wairs nebuņs ta, darbs, dņihwe, neņas wairs tas, ņas lihds ņġim bijis. Tur wairs newilnos tee nepahrredņamee rudņu lauki, ne- atņġanēs wairs tas ņahdsġas baņniġas ņwans, newilņġees pa paņihņtamo ņelu wairs tee wehrņġu bari, ņġihġņtoņġōs ratōs . . .

Jr jabrihnoġas par Kaukaņijas kraņtu reto apdņihwoņġhanu. Daņġ- reiņ brauġ weņelām ņtundam un nekur neredņi ne maņakās ņihmes no zil- weku dņihwoņġeem. ņġe wiņa ir tiņ pilnigi, bet truhġņt tiņai zilweka, ņainneeka, ņas walditu tās wehl neiņņinatās, ņlepenās mantas, kuras ņlehpġas ņirmās Kaukaņijas ņlehpī. Wairak gadu ņimteni jau ir pagah- juņġi, ņamehr Kaukaņiju wehņture aiņņġahruņi, bet lihds ņġim laiņam zilweki te miht tiņai retōs ņemes ņtuhrōs, upju eetekās, un tepat wehl ņlimo ar drudņi un mirņt. Weġà Kaukaņija ir ġruhtu pahrwarama. Tagad wiņ- maņakais war apmeerinatees ar to, ka ņeloġumi pa Kaukaņiju naw wairs ņaweenoņi ar tām breeņmam, kà aġrak. Weġōs laiņōs wiņa Kaukaņijas peeņraņte bij ihņts laupitaju pereņlis. Frantņġu ņelotajs ņġhardens, 17. gadu ņimteni braukdamas pa to paņġu juhras ņelu, pa kuru mehs tagad brauġām, rakņta ņġahdi:

„Kugi, ņas brauġ no ņeodoņġijas uņ Mingreliju, wairak weetās pee Kaukaņijas kraņta iņmet enņurus. Tur wini ņtahw weenu jeb diwas deenas un ņġai laiņà kraņtu apņtahġ puņkaili, aņins ņahriġi laupitaji, kuri puhtēem ween ņteidsas iņ ņalneem. Ar ņġġerņġeem ir jatirġoġas un jaņarunajas tiņai ar ņlinti roņà. Ja ņahdam no kuga laudim jaiņeet uņ kraņta, no ņġġerņġeem teeņ nemti par ņatru kuga zilweku 3 zilweki ņihlam. Prezes teeņ iņmainitas ar wiņadas ņahrtas wehrġeem, medu, waņġeem, ņġaņaku ahdam u. t. t. Mainu iņdara ņġahdà ņahrtà: kuga barņa peebrauġ kraņta

tumumà. Wiņi peebrauġeġi ir apbrunoti. Jņġahpņġanas weetà atlaui peeeet tiņai tiņ daudņ ņġġerņġeem, ņiņ ir peebrauġeġu. Ja tomehr ņġġerņġeņu ņalafas wairak, barņa beņ ņaweņġanās dodas atpaņak.“

Wiņu laiņu newareġu ņawu azu nowehrņt no burwigās bildes. ņee- lais waņaras ņarņtums bij beidsēes; peleti mahtoni rehġoġās ņaur robai- neem ņalnu galeem. ņai kugis ņġreetu ņiņ ahtri ġriebedams, tomehr tas neņad neiņbeġtu no ņġeem nepahrņġatameem, ņneġaineem milņġeem. ņekur Kaukaņija neiņleekas tiņ warena, kà ņġe, kur juhras wilni muņņġam ņġalo melnās, ņeetās ņalnu ņeenas, iņrobodami ņitur ņemi ar daņġadeem lihġumeem, bet ņġe neņpehġigi atdurdamees pret plato Kaukaņijas ġranita kruhti . . .

Pa gabalu noraugotees leekās, ka tur neņahrtibà, weena uņ otras, no ņahdas ņpehġigas roņas ir ņaņwaiditas piramidas, ņobainas pilis, ņaili ņġinņġu ragi, ņas wiņs ņeņņas paņeltees weens par otru augņtaņ, it kà ņaġenņdamees, lai iņġluhtu iņ ņġa apņpeestà ġhaoņa ņen ġaiditā brihwibà.

Kaukaņija no kuga wirņas redņama rudena ņaules ġaiņmà ar wiņām ņawām gadu tuhġņtoņġeem weġà ņeġa ġrumbam, ar dņilām ņalnu plaiņmu ehnam, ar apņġilbinosġām ņneġa ņepurem, ar ņawu muņņġigo ņeemu padebeņġu augņtajōs ņalnōs, — nekuņtoņġa, paņtahwiga gadu tuhġņtoņġōs un tomehr tiņ dņihwa, tiņ jauna!

Bijām peebraukuņġi Abġaņijas kraņtam. Apgabalu apdņihwo ab- ġaņi. ņaut ġan daņġi no wineem jau ņen pareiņtizigi, tomehr leelakà daņa wehl ir muhameda tizigi. Abġaņa bij neatminamōs, weġōs laiņōs reiņ kriņtiga ņeme. Apuņtuls Andreġs, ņludinadams ewangeliumu pa ņġitu tuhġneņġeem, apmeġleġa ari Kaukaņijas waņara kraņtu, noġirta Abġaņijas, Mingrelijas un Dņġigetijas ņalnōs ņwehtos deemu oņolus un ņahġa ņlu- dinat aņins ņahriġeem ņalnu eedņihwotajeem, ņas toreis wehl bij paņihņtami kà zilweku ehdaġi, ņriņtus mihtēstibas un meera mahzibu. Wiņņġ te uņ ilgu laiņu atņtahġa ņawu lihdsņelotaju, apuņtuli ņihmani, kuruņ ari beidsa ņawu dņihwibu Abġaņijas eeleġās, eedehtijis aņminainās meņġonu ņirdis pirmo kriņtigās tizibas ņehllu. ņenà ġreeku pilņehta ņikopņġa, kura atrodas 20 werņtis no ņuġuma, laiņam bij apuņtula eefahġto mah- zibu ņaps. Bizanġes ņeiņaru laiņà, kuri wehlaņ eefaroġa Kaukaņijas un ņrimas kraņtus, ņewiņġki ņuņtiana ņeelà wal dibas laiņà, Abġaņijà wahġi ņpulġoņġās kriņtigās tizibas leefmina uņleefmoġa no jauna un apġaiņmoġa gandrihņ wiņu ņemi.

XI. gadu ņimteni, abġaju — ġruņinu ņara Dawida-Atġaunotaja laiņà wiņs Abġaņijas tuhġneņġainais kraņts bij pilns ņeodoņġas dņihwibas,

ur-
ņa-
ġa
un
ra
ġà
li-
s.
o-
ġl
a.
ġa
a-
m
s.
is
es
ġ
is
a-
is
ġ-
ġà
u.
ġ,
u
r
ġ-
e
s
a
i
a
a
r
i

wisur bij klosteri un deewnami. Bet turku uswara XV. gadu simteni Abchafijas kristigajeem dewa breefmigu spehreenu. Sem paschu un imamu fanatisma juhga bagatafee un eewehrojamakee abchafi, kureem ar turkeem bij pastahwigas amata un tirdsneezibas darishanas, lai nesaudetu winu labwehlibu, sahka pamafam atrist no kristigas tizibas, wilkdami lihds sawus masakos brahlus; klosteri tika aisslehgti, basnizas palifa tukshas, mahzitaji kluwa nabagi un saudeja sawu nosihmi. Kristigas tizibas saite, kura weenoja tizigo sirdis, bij pahrrauta.

Kad kreemi 1830. gadā eekaroja Abchafiju, tika atrasts kahds seno kristigo deewnams, bet jau fails no wiseem isgresnojumeem; seenas un tornis bij noaugushchi ar mescha augeem, tikai altari wehl atrada grufinu bihbeli no XV. gadu simtena, kuras laikam musulmanu launa roka nebij eedrihstejusī aistift. Bihbele tagad atrodas Peterburgā, Keisariškā publiškā bibliotekā.

Suchuma un winas apgabals ir bagati ne tikai ar senlaiku shwehtnizu peemineekem ween. Schis ir weens no zilwezes pirmo deenu wehstures wiseewehrojamakeem stuhreem.

Suchuma atstahj us zelineeka patihkamu eespaidu ar sawām ehrtām datsham, kuplām ziprefem, brihweem, nekopteem wihna koku dahrseem, kurdōs ehkas pilnigi pasuhd. Jazer, ka tahdā pilsehtā wehl kaut kad nahks atpał wezee laiki, kur eedsihwotaji tureja lihds 300 walodu tukkus, lai farunatos ar tām daschadām tautam, ar kurdām bij jawed tirdsneezibas darishanas.

Bij jauks septembra rihts. Padebeschi, balti kà peens, guleja starp Kaukasijas kalnu galotnem. Wini kustas, leen un grosas it kà pamodees aitu bars, aisswilkdami un atkal atklahdami sawu peleko aiskaru no baltām kalnu wirsotnem, kuras saules starōs mirds kà dimants. Suchumas ostā wefels bars kugu un laiwinu schuhpojas us pa nakti apklususchajeem Melnās juhras wilneem. Muhfu kugis iszehla enfuru un atstahja Suchumu. Ar katru brihdi ta wairaf un wairaf pasuda kalnu miglā.

Bet luhk, jau atveras atkal jauni stati. Tur atkal jaunās zilweku nometnes, tur Drandi, tur tahlak Dtschemtschuri. Jau eesahkumā peeminetais frantschu rakstneeks Schardens XVII. gadu simteni, iskahpdams ap scho weetu us Kaukasijas kraista, raksta: „Dtschemtschuri ir tuksheschaina, neapdsihwota weeta. Zilweki, kuri te darishanu deht eebrauz, uszel few azumirkla wajadsibam telti no sareem. Sche noteek Mingrelijas leelakā tirdsneeziba. No abām pusēm eelas ir nostahditas ar tahdām saru teltim.

Katru no winām eenem weens tirgotajs; turpat winsch gul, tur glabā sawu prezi, kuras ir tikai tahdā daudsumā, lai 2—3 deenu laikā waretu ispahrdot. Es biju loti pahrschteigs, neredsedams schini tirgū wairaf nefa, kà kehds eeslehgts wehrgus un duzi breefmigu klaidonu ar bultam rokā — tee bij schejeenes fargi. Skaitas jaunawas, no 13—18 gadeem, teek pardotas par 20 ekeem, 12 gadus un jaunakas par 2—3 ekeem. Es greesos atpakał us kugi, loti apbehdinats par to, ka biju eekuwis semē, kur newar pirkt nekahdu ehdamo lihdsjeklu, kur naudai naw wehrtibas un kur nebij atrodams neweens fakts preeksch nakts mahjas.“

Lai nu gan wehl naw wisai dauds darits preeksch scha tuksheschainā kraista, tomehr pahrdomajot schahdus senlaiku nostahstus, tagad japateizas Deewam par to, ka muhsu laikōs war droshchi zetot pa Kaukasiju sem Kreewijas usraudsibas un winas likumu apfardsibas.

Wairaf kà 250 gadus atpakał Abchafija pahrdewa ahrwalstim dahrgo „palmu koku“ no saweem muhscha mescheem. Schi gan pateesibā naw palma, bet samshita koks, balts un zeets kà kauls, no kura pagatawo karotes un daschadas dreijatas leetas. Kaukasijas samshitu sawz wiszauri par palmu. Winu agraf pahrdewa tahdā daudsumā, ka tagad tas ir palizis par retumu. Frantschi un angli prata klušam sapirkt wisā Abchafijā wefelus meschus samshita par smeekla naudu un iswest tos is Kaukasijas agraf, pirms Kreewija spehja apfertees, zil milsigs launums teek padarits Kaukasijas galwenakam koschumam.

Uis Dtschemtschuras kalnu strehkis lehnām pasuhd kreisā pusē, bet ledainās kalnu wirsotnes mirds wehl jo sposchaf. Mehš eebrauzām Kolkidas robeschās. Sche wisjaukākā weeta ir Nionas upes eeteka juhra, sche ir, tā fakot, Kaukasijas wahrti. Us kartes tas naw preekschā stahdams, bet redsot scho weetu waigā, tas ir pilnigi sajuhtams. Giropai bij Asija jaatrod wispirms zaur scheem atwehrtajeem dabas wahrteem. Schee ir milsigi, apbrihnojami wahrti, kuri atstumj no zela us kreiso pusi neaugligos un meschonigos Swanetu kalnus, us labo pusi padebescheem tuwo Abscharas strehki. Jafajuht kahds slepens spehks, kusch it kà sauktin sawz un welk dsilaf eekschā, burwigā semē. Jau no tahleenes preti mirds sakee dahrsi, jau no tahleenes aisgrahbtam jaluhkojas us to semi, kurā „tef peens un medus“...

Kaukasijā.

„... Silee Kaukasu kalni, es juhs šveizinu! Juhs lolojāt manu behrnibu, juhs nehšajāt mani šawās mešonigās galotnēs; juhs mani gehrbāt padebešchōs; juhs mani mahzijāt šaprašt debefis un tagad wehl es nebeidju šapnot par jums, miškee kalni, un par debefim, Dabas troni, no kura kà duhmi iskliht negaiša mahkoni! Kas tikai weenu reiš juhsu wirfotnēs buhs luhdsis Raditaju, tas nizinās dšihwi, kaut ari lihds tam laikam par wīnu buhtu lepojees! — Daudšreis blahšmas laikā es ešmu apluhkojis tahlās šneega un ledus klahtās galotnēs: wīnas neaprakštami mirds noejošchās šaules beidsamōs štarōs, tehrpdamās šahrtā ušwalkā; bet pa tam eešjās jau walda beesja tumša... Kà es mišlu tawas kalnu wehtras, Kaukasija! tās bahrgās tukšnešcha wehtras, kurām atšauzās klišču alas, kà baigi nakts šargi! Railā kalnā aug weentulis, leetus un wehja lozits koks; aišās tšhab wihna koku lapas; gar bešdibina malu lošās šwešcha tefa, bet dšiki apakšchā puto štrauja bešwahrda upe. Atškan negaidits šchahweens un širdi pahrnem bailes: waj tur štrahdā ašinskahrigais šaundaris, jeb weenfahrschi medineeks... Wišs, wišs šchāi semē ir til kofšs. Gaišs te til tihrs, kà newainiga behrna luhgšchana un zilweki, kà brihwee putni, dšihwo beš ruhpeem. Wīnu ideals ir karsch, wīnu tumšchōs šejōs atšpogulojas melnā dwešele. Druhmainā, šemes jeb needru aplahatā šakkā ušturās wīnu šewas un behrni; jaunawas špodrina kara eerotšchus un išchuj tos ar šdrabu, kluš kšumbamas, šapnodamas par nesinamu likteni...”
Sermontows.

Atšahjot Melnās juhras kraštu un dodotees Kaukasijā eešchā, newitus šchaujās prahtā šchee kreemu dšejneeka wahrdi. Wīnōs ir išteikta ihsta Kaukasijas bilde. Es kluš šlaweju likteni, kà wīnšch man bij lehmis redšet šcho burwigo šemi. Dšikas atminas man paliks uš wišeem laikeem par šlaweno Kaukasiju. Wehl tagad kahdreis wehletos elpot to tihro kalnu gaišu. Te man eenahk prahtā tahlā behrniba, kad pirmo reiš školā lašiju un dširdeju par Kaukasiju, par tahlām tautam un šemem un tagadejā patešiba islikās kà šapnis. Waj gan Kaukasiju wehl kahdreis redšeschu? Ja wehl buhs jaaisbrauz šawā mušchā uš Baltiju, tad ne wairs pa šcho zeku...

Batumā eebrauzām šestdeenas wakarā. Te bij japawada šwehtdeena un pirmdeena, kurā ari atgadijās neatminu kahda šwehtdeena. Tà tad bij laiks apškatit pilšehtu, noeet aiš wīnas, kalnōs u. t. t.

Batuma atrodas pašchā Melnās juhras malā, 12 werstis no Turzijas robešcham. Šche ir weena no labakām Melnās juhras ostam. Janošchelo tikai, kà wīna ir wišai masa. Dšitā ir trihs peestahntes, bahka un štipra Burun-tabie batareja. Batumas klimats ir mišksts un šilts. Widejā gada temperatura ir 14.9° C. Wišauštakais ir janwara mehnešis, kaut gan ari tad auštums nešneedsas pahraf par 4°. Maigā klimata deht Batumā šem klajas debefis aug kamelijas, magnolijas, limoni, apelšini un dašchas palmu šugas. Janwarī noseed beidsamās roses. Wiš šchee apstahkki Batumu padara par kruhšchu šlimneeku labako nošmetni un ja tikai nebuhtu to breešmigo wehtru, no kurām Batuma wehl naw pratuš pilnigi išfargatees, tad wīna buhtu ideala šemas pilšehta. Bet wakarā šchi pilšehta ir breešmiga. Wīnas apšahrtne ir ihšts drudšcha un dašchadu zitu šehrgu pereklis. Tad newešeleem uš to ahtrako ir jamušk no Batumas uš Ūbas-Tumanu, waj zitām Kaukasijas wešeligām weetam. Šchis no iškata kalnainais Batumas apgabals ir reti purwains. Batuma šahw taišni uš apakššemes uhdeneem un turku laikā te uhdens pelkes nekad neiššhka. Tikai tagad šeme ir palikuš šausaka, pateizotees ruhpigai kanališazijai. Šchahdi preešk zilweka nahwigi apstahkki preešk dabas ir pawišam otradi. Tee šekmē retu auglibu.

Wišā pilšehtā šanitaree apstahkki ir dešgan behdigi; išnjemot retus namus, Batumā šemas mahjoktu nemas naw. Kaut gan juhrmalā wakaru eerihkot lepnas peldu weetas, tomehr ari tahdu te naw. Batumas juhrmalā war peldeees zauru gadu, tadehk kà juhras uhdens te pastahwigi paleek 10° šilts.

Wehturē par Batumu ir mas šinu. Romas keisara Ūdriana laikā wīna bij pašihštama kà Batifa un išpildija kara štanžijas ušdewumu. Wehlah Batuma un wīnas apšahrtne pahrgahja knaju Gurieli waldbibā, tad to atnehma turki, bet knasi pilšehtu atkal atkaroja. XVIII. gadu šimteni gruseešchu geografs Batumu nošauz par leelu šahdschu ar gar krašta malu iššwaiditām ehkam. Batuma šahka pilnigi attihštitees peešdesmitōs gadōs, kad Kreewijas twaikonu un tirdšneezibas beedribas te dibinaja šawu agenturu un Batuma palika par Krimas — Kaukasijas un Anatolijas galwenašo punktu. 1878. gadā turki štipri nozeetinaja Batumas apšahrtni, tà kà mušju kara-špehkeem išrahbijās par pilnigi neešpehjamu, išdšiht wīnus iš tureenes. Kad beigās Kreewija eenehma Batumu, pehdejā tuhlin tika iššludinata par ostas pilšehtu. Tagad šahka augt eedšihwotaju škails un ušfelt tirdšneeziba. Drihs ween ušbuhweja ari dšelšzeku un Batumai bij parešama špošcha nahkotne. Drihs ween

wina eenehna weetu labako Melnās juhras pilsehtu ūstaitā. Batumas eedſihwotaji ir: kreewi, turki, grufini, gureeſchi, greeki, armeni, perſi un daſchadas ſihlas kalnu tautinas.

No pilsehtas eerihkojumeem ſewiſchi japeemin kraſchmais parks, kurſch ſteepjas gar paſchu juhras malu. Parkā ſaſtopami tikai deenwidus augi, kā: magnolijas, Himalaja zeedri un daſchadi Indijas, Japanas, Amerikas un Auſtralias ſtahdi.

Septinadſmit werſtis no Batumas ir pirmā ſtanzija „Tſchakwi“. Augliba te tihri tropiſka. Œhi ir milſiga dabas oranſhereja, kurā aug wiſwahrigakee deenwidus ſtahdi. Tikai ſchis ſpehks ir tahds, ar kuru beſ miteſchanas jazihnas. Zitadi tas nomahz wiſus zilweku roku puhlinus. Te papreeſch jaiſbedſina muhſchigee meſchi un tikai tad war nokluht pee ſemes apſtrahdaſchanas. Bet lai tikai uſſahkto darbu nolaiſch diwus, trihs gadus un atkal wiſs jaeſahk no jauna. Œhejeenes ſeme ſatur ſahdu ſawadu mahlu un pee uhdens pilnibas ir koti augliga.

Wiſs ſchis apgabals ir apbrihnojami iſdewigs preeſch wiſwehrtigakās kulturas. Uſ katra ſola ſaſtopami ſtrautini, uhdens kiritumi, purwi un eſari. Dſelſzeta klintainās ſeenas ſulo no paſtahwigi ſkaidra uhdens un uſ katra ſola te eerihkotas uhdens nowadamās truhbas. Nihſa un zukura needru plantaſchas te iſdodas ſlaweni. Kufuruſas lauki ſteepjas nepahrredſamā tahlumā, ſihdkopiba attihſtas ar katru gadu jo wairak.

Ap Rabuletu ſtanziju, augſtā klints ſeenā raugas ſahda leela zee-toſchna drupas. Sobainās, puſſagruwuſchās ſeenas, nokwehpuſchas ſawā gadu ſimteneem ilgā muhſchā un apauguſchas ar ſakeem, kupleem kokeem, iſſkatas koti grefni. Wiſa klints apſlahta ar wezām drupam. Tur augſchā weſela miruſi pilsehta un warbuht jau ſen, ſen miruſi... Wiſnepeeejamakā weetā, paſchā klints ſpizē, ſtahw weentulis, melns kruſts. Tadomā, it kā ſahda deewu roka to tur buhtu ſahdijuſi. Waj gan zilweka ſahja ſahdreis ir ſpehruſi uſ ſcha nepeeejamā klints raga? Te man atkal nahk prahtā Kaukaſijas deewinataja Œermontowa dſeja:

«Въ тѣспинѣ Кавказа я знаю скалу,
Туда долетѣть лишь степному орлу;
Но крестъ деревянный чернѣть надъ ней,
Гнѣтъ онъ и гнется отъ бурь и дождей.
И много ужъ лѣтъ протекло безъ слѣдовъ,
Съ тѣхъ поръ, какъ онъ виденъ съ далекихъ холмовъ;
И каждая кверху поднята рука,
Какъ будто онъ хочет схватить облака.»

О, если-бъ взойти удалось мнѣ туда,
Какъ я бы молился и плакалъ тогда...
И послѣ я сбросилъ бы цѣпь бытiя,
И съ бурею братомъ назвался бы я.»

Rabuletu apſahrtne wiſs ſtipri pahrmainas un ſaudē ſawu deko-ratiwo iſſkату. Juhra paleek tahlu kreisā puſē un apſahrt iſplehſchas nepahrredſams lauks, weetam apaudſis ar meſchu. Wiſsu koki, kā kuga maſti, pazetas taiſni uſ purwa, kur ir drudſcha wiſmihlakais pereklis. Jſtihritās, drufku ſauſakās weetās, aug kufuruſa. Œheem kufuruſas laukeem ir ſawads iſſkats. Wini wiſi beeſchi noſtahditi ar buhdinam, kuras turas gaisā uſ teeweem ſtabeem, kā uſ wiſtas ſahjam, atgahdinadami deenwidus meſchonu dſihwoklus. Seenu te reds aptihtu ap garu, ſemē eepraustu ſahrfchu galeem, waj iſſahrtu koku ſarōs, lai glahbtu no uhdens. Neeraduſcham no tahleenes leekās, ka tur aug ſahdas milſu ſehnes. Meſchōs raugās apdeguſchi koki, kā ſkeleti. Tikai ar uguni war padarit zif nezif derigu ſcho mitro purwa ſemi.

Kaukaſijas eedſihwotaji ir apſchauſchami ſkaiſtuli, ſtalti, ar droſchu iſſkату un ſmalkeem ſauſā gihmja panteem. Naw nekur duhſchigaku ka-rotaju, kā muhſu Kaukaſijas druſchinas, naw kaiſlatu turku eenaidneeku, kā wini. Œhis eenaids daudſo gadu ſimtenu aſnainā zihnā ir eeaudſis kaukaſeeſcha meeſās un aſnis. Meſchonigee gureeſchu legioni, apbruno-juſchees ar weſelu eerotſchu arſenalu, katrā ſadurſchanā ar turkeem ir bijuſchi pirmee, kas metās eenaidneekam wirſi, meſledami ſawa wehſturigā eenaidneeka aſinu, kā medineeka ſuns meſcha ſwehru.

Pee katras ſtanzijas druſhmejās leels kauſchu puhlis — weſels tirs. Staltas gureetes, ſawōs daſchadas kraſhas weeglōs ſihda waigu aiſtarōs, pahrnod ſihda iſſtrahdajumus. Sihds te koti lehts: war dabut arſchinu par 70—80 kapeikam. Gureeſchu wihreeſchi ſtaigā melnās burkās. Te tikai jabrihnas par karſto ſemju eedſihwotajeem, kuri ſawās burkās tinās kā ſeemā, tā waſarā, kamehr mehs, auſtā un ſlapjā ſeemeta eedſihwotaji, no maja lihds ſeptembram nehſajam wiſweeglakās drehbes. Laitam deenwidneeki, buhdami dabas behrni, ſin labak par mums, kā jaſateek ar dabu.

Wif Supſas Gurijas eejeja paleek wehl koſchaka: kalni pazetas labā un kreisā puſē, wiſur tſchalo ſtrauti. Wiſur, kur ween rauges, wellas plaſchi kufuruſas lauki. Maſas buhdinas beſ logeem ſlehpjas dahrfu paehnā. Nemas newar teikt, ka te buhtu zilweku paſtahwiga dſihwes weeta, bet leekās, ka tikai pagaidam te ir uſmeſts kaut kas, putna ligſdai lihdsigs.

Œetojuma aprakſts.

Mehs tumojamees Rionai. Jau wareja redset Zmeretiju ar ai
winas sneegâ mirdsofcheem Deelâs-Kaukasijas kalnu galeem. Lauft fahf
rahbit zitu issfatu. Gefahkas wihna-foku seme.

Pahrbraufuschi straujâs Rionas tiltu, mehs jau fajutamees Zme-
retijâ. Riona fche ir gluschi bej krassteem un uhdens tek lihds ar semi.
War tuhlin redset, ka Zmeretija ir wairaf kulturâs seme, kâ pusmescho-
nigâ Gurija. Te wihna un zitu auglu dahrsi eedaliti fahrtigâs robeschâs,
tihrumi apstahditi ar sihda foku rindam, mahjas fastopamas leelas un
fkaistas. Tadeht ari semes zenas te sneedfas no 500—1000 rubleem
par defetinu. Seme te teef apstrahdata deefgan ruhpiigi, faut gan tapat
kâ Gurijâ ari te wehl fastopams tihri waj paschu pirmo semkopju daifs.
Schejeenes arklis ir weenfahrschs foka ahkis, issahgets no dehka; dselja
lemeschu weeta lepojas wisweenfahrschafais foka kihlis. Retam semkopim
fcha kihla gals ir apfalts ar dselji. Un tomehr Kolchidas irdenai semei
peeteef, ka schis pats weenigais foka jobs to paruschina, lai dotu mil-
figus auglus.

Rionas tumumâ war jau it labi apluhfot Kutaisu un kalnu tafu
uf Helatas klosteri. Rionas upe mums bij wairaf reises japahrbrauz.
Tagad mehs atradamees ihstâ kalnu walsti. Daschreis issfatas, it kâ
atrstos kahdâ afmexu laustuwê. Zilweku rofas te ir pahrschkehlufchas
weselus kalnus, lai tikai buhtu ruhme diwâm dseljszela fleepem. Weetam
dseljszela wilzeens tikko issprauschas zaur schauuro starpu. Paraugotees
augschâ, metas tihri schausmas. Tur stahw pahrfahrschees weseli klinfchu
gabali, kuri, kâ leekâs, katru azumirkli buhtu gatawi nogahstees lejâ un
fadragat wifu, kas nahf zelâ.

Muhfu preekschâ bij Suramas tunelis. Wilzeens rihbedams eespraudâs
melnâ apafschemes zaurumâ. Atfal te bij fo brihnotees par krahfchno
sfatu. Tunela feenas fastahw no daschdaschadâ granita, gan balti pelefa,
balti dseltana, afins fahrta u. t. t. Daschâ weeta pahr besdibeni karajas
weseli foki, eefehruschees ar failâm faknem faplaisajuschâ klinti. Wilzeens
zaur tuneli gahja weselas 15 minutes, tâ ka neredsejam ne stara no
deenas gaismas. Tunelis ir 4 werstis garfch un wina buhwe maksajufi
4 milionus rublu. Wina usbuhweja 1892. gadâ inscheneers Ridssewskijs,
kursch buhweja tuneli ari Sen-Gotarda kalnâs. Stahsta, ka diwas
strahdneeku partijas, kuras eefahfufchas reisâ darbu, katra no fawa gala,
faduhruschâs kopâ; tikai par pehdu weena partija par otu bijufi augstaf.

Wifadâ sinâ schis no zilweku rokam zaur beeso granitu isurbtais
zaurums war buht lepnis uf fawa meistara mahfslu.

Zibrauzot atfal deenas gaismâ, es sfatijos un netizeju fawâm azim.
Wezais Suramas zeksch ar telegrafa stabeem gar stahwu klinfchu krauju
lihktumu lokumeem wilkâs gandrihs waj lihds padebescheem. Schi ir
weenigâ weeta pasaulê, kur dseljszela wilzeens eet tik stahwu. Mehs
eebrauzâm wezâ grufinu fahdschâ, garam wezai basnizai ar schauureem
logu zaurumeem un masu torniti jumta malâ.

Tumojotees Tiflisai, apgabals fahf palikt lihdsenafs. Schur tur
redf klejojam brihwâ walâ kameeku barus. Kameeki mums fazehla uf
zela masu trauzekli. Brauzot pilnâ gaitâ peepefschi atfkaneja lokomotives
draudu signals. Rahdu puswersti preekschâ, uf dseljszela fleepem bij
apstahjees wesels kameeku bars. Uf lokomotives draudeem tas negreesa
ne mafakâs wehribas. Wilzeens bij jaaptur un kameeki jaastreez ar
nuhjam. Apfahrtnes pasineji stahstija, ka lihdsigi gadijumi te noteefot
beefchi ween. Kameelis ir tik stuhrgalwigs lopinsch, ka nekahds draudu
signals ta neisbeedês, tâ tad drofcha nahwe tam neisbehgama sem dseljs-
zela wilzeena riteneem.

Pee reises japeemin, ka weetejee eedfihwotaji fawâm wajadsibam
tik derigo, pat nepeezeeschamo kameeli ustur nepeedodami nezilwezigi.
Kameela ihpaschneeks maf ruhpejas par fawa lopa baribu. Pahrnahzis
no darba winsch atmet noguruscho kameeli kur eedomajas un tahlaf ne-
leekas par to wairs ne finot. Lopinsch dodas pehz baribas, grausch
faufo, smilfchu pilno fahli un tâ, melledams few usturas kumofa, usklichst
uf dseljszela fleepem un aiseet bojâ. Ari par faslimuscho kameeli wina
faimneeks maf fo behdâ. Nabaga kustona mugura daschreis pastahw
weenâs rehtâs, kuras aif netihruma un faules karstuma fahf mudfchet
no daschadeem tahrpeem. Bet faimneeks, kâ lihds schim, tâ tagad, krauj
uf tâs paschas muguras smagâs nastas un nosglo kameeli tikai tad,
kad wina meefas jau aufstas.

Busdeenas laikâ, faulei karsti speefshot, apstahjamees Tiflisas wof-
fahlê. Pirmais, kas fche kriht azis, ir kaukaseefchu raibais publis. Te
redfi daschdaschados galwas uswalkus, sposchus duntfchus pee fahneem un
daschadas krahfas tscherkeskas. Tiflisa preeksch seemelneeka azim isleekas
meschoniga, teikfmaina. Sawadi fkan aufis deenwidneeku farunas, kalnu
wehja schalkas pahr farkano dakstianu juntu rindu. Pilfehfa ir pilna
fawadas dsihwibas un trofshna. Lihktumainâ Kura kâ tschuhfka lokas
pa klintaina kalna gramu. Seema te bes putena, bes sneega. Katrà
gada-laikâ te faule raugas tik pat mihligi un laipni uf semi. Deen-
widneeku fejas ir tik besruhpiigas, besbehdigas, uf wifu gatawas. Gru-

šineetes baltôs gihmja aistarôs un weeglôs sîhda uswalkôs, kuri plihwî-
najas kâ putnu spahrni, steidsas gan turp, gan atpakâ. Seemelu zilwekam
te jafajuhthas kâ kahdâ teiku walsîi.

Šbraukufchi is Tiflîsas no šaules isdegufchâs eelejas, kahdâe 30
werstis zita nefa neredsejâm, kâ wilau weidigu, grawam isrobotu un
pilnigi neaugligu stepi, kuru šauz par Sangoras lauku. Pawasari šho
lauku apflahj neskaitami šîsenu bari. Lihds maja mehnesim teem isaug
spahrni un tad wini pazelas gaisâ kâ tumšchs mahkonis, nopostidams
wisu, kas nahf preefchâ. Wasarâ Sangoras lauku peemeklè milfigas
krufas, kuras uš weetas nošit pat kameeli, bet rudeni te plofas aukas,
pret kurâm nepastahw neweena dšihwiba; zilweks waj šwehrs teef ašnesis
kâ puteklis nedomajamâ tahlumâ. Tikai seemâ, kad semi sedš baltais
šneega apšegs, ari Sangoras lauks ir klušs un meerigs.

Braukt pa šchahdu apgabalu ir nepanesami garlaizigi. Deenâs
un naktis aušis škan parastâ wilzeena rihbona un lokomotives šwilpeeni.
Sirdi paleef behdigi, šajuhtotees tahlu no dšimtenes, weenam, šwešchôs
zilwekôs...

Busotras deenas brauzâm pa kailo, isdegufcho Aš-Kaukasiju, kad
beigâs eebrauzâm Bakû. Te atkal bij japawada pahra deenas, beidsamâs
pahra deenas Širopâ, lai pehz tam, pahrbraukufchi Kaspijas juhru, ap-
mestos zita pašales dakâ, Ašijâ. —

Gadus desmit atpakâ Bakû bij wehl nefas wairak, kâ kreetna ta-
taru šahdŝha. Tagad wina ir pahrwehrtušeas par pilšehtu. Gelas ir
brugetas, trotuari no affalta. Šhur tur šastopamas glihtas diwstahwu
ehkas. Pahr wisu pilšehtu grešni pazelas pareištizigo deewnams un teef
buhwets tahds pats preefch armeneem.

Pateizotees nastas ruhpnenezibai, Bakû ir šakopojušchees tahdi mela-
niški un šihmiski špehki, kahdi buhs atrodami tikai leelpilšehtâs. Šchim
apštahlim war peefšfirt šwarigu nošihmi. Kâra gadijumâ Kaukasijâ,
Widus-Ašijâ waj Indijâ, Bakû drihšâ laikâ waretu eerihkot milšu arsenalu.
Technikas špehki un šamehri redšami jau uš eelas no dašchadâm formam
un nošihmem, kuras nehšâ muhsu tehniki. Šche wineem algas un eedših-
wošchanâs šinâ ir paradise. Un ne tikai tehnikeem ween: pat weenkahršchi
kaleji Bakû dabu 150—200 r. algas mehnesi. Pats par šewi šaprotams,
kâ ari weenkahršchu štrahdneeku algas ir augstas.

Bakû škaita pahra šimts tuhštoshu eedšihwotaju, bet wina škaitis
peeaug ar katru deenu. Neraugotees tomehr uš weeglo miljonu eeguh-
šchanu, Bakû muhscham paliks dšihwei nepanesama pilšehta šawa šaunâ

klimata dehl. Tapat ari uhdens truhkums padara pilšehtas apštahklus
deesgan behdigus. Wasarâ te wešelâm nedekam, pat mehnescheem no
weetas pastahw 40° leels karstums. Naw neweena šoka, kas dotu zif
nezif paehtu, isnemot dašchus nowihtuščhus šarus pahra bulwarôs. Kofus
aplaistot ari naw panahkamas nekahdas šekmes, tabehf kâ wehšch un
karstums drihš ween isfaltè beesu šemes kahrtu. Neatrasdamas nekur
uhdens, šche eeklihduščhâs pihles un ziti uhdens putni, eeraudšijufchi nastas
pelkes, laišchas tanis, apmehrzè špahrnus un ašeet bojâ. Breesmigs ir
šemela wehšch, kurfch no Apšcheronas puššalas atneš wešelas šmilšchu pa-
debefis un masus akmentinus. Nereti, šchim wehšam štipri plošotees,
lihds ar šmilšchu breešmam ušnahf ari uhdens breešmas. Gelas pah-
pluhst un pahrklahjas ar beesu kahrtu glotu. Leetus dašchreš nelihst
zauru gadu un wiš uhdens krahjumi iššihst. No šamaitatâm akam
pahrdod uhdeni par 5 kap. špains. Šr šabrikas, kuras atšchakida juhšas
uhdeni, bet tas tomehr paleef negahrds un beš kahdas dšihwibas.

Neraugotees uš uhdens truhkumu, Bakû ir eerihkotas lepnas pirtis.
War redšet, kâ eedšihwotaji winas labpraht apmeklè, jo numuru zenu
rahditajâ ir noteiktas zenas par weenu, diwâm un trim štundam, pee-
kam, nemot wairak štundu biketi, zena teef pamasinata.

Bakû šuhrmani ir originali tihpi. Gandrihš wiš wini ir tatari, uš-
tur šewi un šawu ašjuhgu deesgan netihri, bet treezas ar šawu paš-
šcheeri wehja ahtrumâ pa putekšainâm eelam. Weetejee šuhrmani teef
leetoti tikai darišchanu dehl; pawišinaschanos ahryus pilšehtas te nepašihst.
Wišur, kur tikai šalafjees šaušchu publis, tur tas ir šalafjees kahdu da-
rišchanu dehl. Un wišas šchis druhšmas zentris, winas gars, ir nastas
ruhpneneziba.

Šawu eedšihwotaju šinâ Bakû weenumehr ir bijuši raiba pilšehta.
Gadus diwdesmit atpakâ te bij šastopami pat Indijas uguns peeluhdšei.
Tagad te leelakâ eedšihwotaju dakâ pastahw no kreeweem, tatareem un
armeneem.

Bakû atgahdina Ameriku tai šinâ, kâ katris te ir šaws kungs. Šr
šoti neušmanigi jautat Bakûs eedšihwotaju, no kâ wišch zehlees un kur
wina dšimtene. Maš te buhs tahdu, kuri dšihwes šahkumâ baudijufchi
špošchu dšihwi. Leelakâ dakâ atradišees tahdu, kas pee labakeem apštah-
leem tikufchi no nefa. Gadas ari wehl šlîktak. Nešen šawas deenas
beidsis kahds Bakûs miljonars, kurfch isbehdsis is Šibirijas katorgas.
Šeklihdis Bakû, wišch pašina waigâ kahdu nastas šabrikantu, ari is Ši-
birijas katorgas isbehgufchu nošeedšneeku. Pehdejais, baibidamees no šawa

beedra, pahrrakstijis mantu us zita wahrda, pahrmuka ahrsemès. Lihdsfigi gadijumi naw nemaš reti. Kutaišas gubernâ pat bijis gadijums, kur Sibirijas behglis, ne no weena nepasihšs, eenehmis meera teefnescha weetu un strahdajis šawâ darba laukâ ar labakâm šekmem.

Bijâm isbraukuschi zauri wisai Kaukasijai. Twaikonis „Knašs Baratinskijis“ jau stahweja gataws us zela. Wehl weens brihtinsch Kaukasijâ un tad — ardeemu! Saule nolaidàs aij kalneem, kad atstahjâm Baku. Ilgi es stahweju us palubas un noluhkojos us Ciropas robeschu, kura weenumehr palika tahlaš un tahlaš, lihds beigàs pašuda aij juhras wilneem...

Widus-Asijâ.

Pehz diwâm deenam apšweizâm jaunu pašauls daku — Asiju. Gebrauzâm Krasnowodskas ostâ.

Krasnowodska ir labakâ ostas pilsehta Kaspijas juhras austruma kraštâ. Klimats te šausš un weseligš. Leetus lihst loti reti un tikai nowembra, dezembra un janwara mehneschôs. Pilsehtas apfahrtne ir neaugligš tukšnešis. Gedšihwotaji ir: kreewi, armeni, persi un turkmeni. Krasnowodska dibinata jau šen pirms Niskaspijas apgabala eekaroschanas, 1869. gadâ. Gewedot šche dselszoku, Krasnowodskai wajadseja usselt, bet tagadejôs apstahklôs us to maš zeribas. Leels kaweklis te ir laba dšerama uhdens truhkums. Šislahpuscha zekineeka te neatšpirdsinàs strautinsch waj aka. Gelas malàs persi pahrdod trauzinu uhdens par weenu kapeiku, bet šchis uhdens ir filts un negahrds. Krasnowodskai wajadšigo uhdeni peegahdâ pa dselszoku. Ir šewišchi „uhdens wilzeeni“, kuri ar uhdeni apgahdâ ari apfahrtējâs stanzijas, kuras, atrašdamàs weentules, faila tukšnescha widû, pilnigi atšchirtas no pahrejâs pašauls.

Krasnowodskâ ir weena pareistizigo basniza un šchiitu mošheja. Bes tam wehl japeemin šabeedribas klubs un pilsehtas „dahrsš“. Šmeekligi ir usluhšot pee šema šhoga peestiprinatu dehla tahseliti ar usrakstu: «Куропаткинский садъ». Par „dahrsu“ te šauz tos pahra ar putekleem noklahtos nabaga krukminus! Un leels jau te nekâs augt newar. Wiša šeme pastahw no karstas šmilts.

Rahdu wersti aij pilsehtas, failôs kalnôs, ir kapsehta. Us winas atduhros tihri nejauschi, štaigadams pa kalneem. Drukmaša kapu weeta kâ šche ir gruhš eedomajama. No wišâm tšchetram pušem kalni eerobescho

klusu meera weetinu. Apfahrt naw neweenas dsihwibas, neweena stahda. Apluhšodams kapu usrakstus, atradu ari pahra latweeschu familijas.

Pirmais Asijas šweizeens bij tihri nelaipnis. Atstahjuschi Krasnowodsku, eebrauzâm tahdâ postahšâ, kur neredsejâm neweena šaka stahdina. Šar labo puši wisu laiku tahlumâ bij redšama Kaspijas juhra, gar kreiso wilkâs faili kalni. Beigàs pašuda kâ juhra, tâ kalni un us wišâm pušem isplehtàs nepahrredšama šmilšchu juhra — Kara-Kuma tukšnešis.

Šchis tukšnešis eekem lihds 250,000 kwadrat werstu leelu apgabalu. Neraugoteles us šawu Kara-Kuma, t. i. „Melnâs šmiltis“, nošaukumu, tukšnešis tomehr naw mešchonigs šmilšchu lihdsenums ween. Wiša leelakâ daka pastahw no šewišchas šemes formas, kuras beeschi šastopamas Widus-Asijâ. Bes tam ari pašchas šmiltis, pehz šawas daschadâs formas, ir loti neweenadas. Weetam tàs ir wilnu weidigas, weetam pastahw no neleeleem uskalnineem, bet leelako daku eekem šmilšchaina štepe, apauguši ar retu šahli un šakrupuscheem krukmineem; agrâ pawafari, apmarta beigam, us daschâm deenam štepe tehrpjas šakâ, šwaigâ uswalkâ. Nepahrredšamais klajums lihdsinas milšigam tepikim. Štarp šako, šulaino šahli aug tulpes, daschadas šaules puku šugas u. t. t. Bet wišs šchis jaukums pastahw tikai pašchas deenas — nedeku, waj wairak. Karštâ deenwidus šaule drihš ween wisu isdešina un katra šahlite nokalst un paleek tikpat dseltena, kâ tukšnescha šmiltis. Kara-Kuma tukšnešis wehl pašihštams ar šawâm isšihkuscho upju gultam. Leelakâ daka no winâm ir bijušchas gan Amu-Darjas peetekas, gan taišni Kaspijas juhras upes. Tagad redšama tikai šausa, lihšumaina upes weeta. Ir behdigi apštatit tahdu weetu, kur reiš ir bijuši dsihwiba, bet tagad wišs ismiris. Kara-Kuma tukšneši uhdens šastopams tikai akâs un „kâkôs“. Šku uhdens ir pa leelakai dakai ruhgti šahšch un dšerschanai nederigs. Tahdas akas šastopamas daschreiš tikai štarp 150—170 werstim; reti kad štarp 20—30 werstim. „Kaki“ ir dsilaki eedobumi, kurôs šakrahj leetus uhdens. Wišs šchis nabagais apgabals ir pilnigi neapdsihwots, isnemot tikai pašchus klejojochu kirgišchu barus, kuri Kara-Kuma tukšneši atrod šew wišknapašo un neapškaušchamako pahrtiku.

Gandrihš diwas deenas wilkamees zaur šcho drukmo tukšneši, kad beigàs eebrauzâm Ahal-Tešas oasē. Te tagad usturas meerigi eedšihwotaji, kuri klusi apstrahdâ šawu šemes štuhriti, bet naw jau ilgi, kad te bij tikai laupitaji, kuri usbruka katram, kas parahdijâs winu tuwumâ. Tanis laikôs wišreeschu weenigais darbs bij kaut un laupit. Šeweetes šehdeja mahjâ, aulôs, un darinaja šawâ laikâ wišâ pašaulē šlawenos

Asijas tepikus. Toreis ſchejeenes tepikus wareja Turkeſtanâ dabut par paſakaini lehtâm zenam, kamehr tagad winu zenas top weenumehr jo augſtaſas. Sauſâ, pilnigi neaugligâ tuſſneſcha weetâ tagad te rodas mahſſligi apuhdenoti, bagati tihruni, laupitaju weetâ meerigi eedſihwotaji. Bet lai nu gan, apſtahtku ſpeesti, tekineeſchi ſem meerigu eedſihwotaju ſegas ſlehpj ſawu meſchonigo dabu, tomehr wehl tagad winu dſihſlâs tek ſentehwu neſawaldamâs aſinis un kaiſlais beenwidus behrns neſpehji ſawa muhſcha ſaiſtit pee arkla. Tahdôs gadijumôs tas lehz ſawam ſirgam mugurâ, dodas plaſchajâ ſtepê, medibâs uſ plehſigeem meſcha ſwehreem un atrod tur platibas deefgan.

Wisjauſakâ apfahrtne ir ap ſtanziju „Relata“. Paraugotees zaur wagona logu ir azumirkli jaaiſmirſt, kur atrodees. Ghnaini dahrſi, koſchas puku dobes, uhdens ſtruhkle — wiſs tas lihdsinas muhſu leelpilſehtu apfahrtnei. Uſ reiſ te ir it kâ jaſchaubas, waj ſchis teeſcham ir tas pats Aſiſapijas apgabals, kuſſch no eefahkuma muhſ draudeja ſaules karſtumâ un puteklôs noſmazet? Ja, wiſs tas reiſ bij gan tâ, bet nenogurſtoſchâ zilweku energija un mahſſla padarija netizamus darbus. Tagad, pateizotees uhdens un augu pilnibai, ſchejeenes karſtums naw jau wairs nepazeefchams. Iſejat tikai klajumâ un ſaule dedſina kâ uguni; bet turpat blaſus, koku paehnâ, katra reiſ atrodams atpuhtas brihtinſch un patwehrums no karſtuma.

Mahkamâ, eewehrojamâ ſtanzija bij Geok-Depè. Reti kahds no paſaſcheereem palika wilzeenâ. Leelakâ datâ ſteidsâs laukâ, juſdami redſet kaut ko retu: daſchus ſolus no ſtanzijas atradâs ſlawenâ Geok-Depes zeetokſchâ drupas, muhſu armijas gods un greſnums Widus-Asijas tuſſneſt. Kahdus diwdeſmit gadus atpakal te noriteja ſchauſniga dſihwes drama — karſch. Lai apmeerinatu meſchonigos tekineeſchus, kuri beſ miteſchandâs uſbruſka Kreewijas pawalſtneeku karawanem un tâs aplaupija, 1878. gadâ Kreewijas kara pulki ſem generala Lomakina wadibas nometâs Tſchatâ, apzeetinajâs un tureja wajadſibas ſtundai gatawu wiſu garnizonu. Bet mehrka ar to nepanahza: tekineeſchi turpinaja ſawus waras darbus un beigâs ſahka uſbruſt pat kara pulkeem. Bija jaenem droſchaks ſtrategiſks punkts. 7310 kahjneeku, 2900 jahtneeku un 34 leelgabali ſadalijâs diwâs datâs un gatawojâs uſ kauju. Tekineeſchi bij gatawi turetees preti lihds pehdejai aſins lahſei. Steidsigi ween tee ſahka buhwet Geok-Depè zeetokſni. Tekineeſchu ſpehki ſneedsâs lihds 15,000 zilwekeem, kuri bij labi nozeetinajuſchees un apghdati ar daudſumu pahrtikas. Pret ſchahdu ſpehku Kreewija pirmâ azumirkli

wareja ſubtit tikai 6 bataljonus, 8 eſkadronus un daſchas ſotnas kaſaku, bet ari ſcho maſumiku Asijas launais klimats pamafinaja lihds puſei. Pahrtikas bij wiſai aprobeſchotâ mehrâ. Pirmais uſbrukums nobeidsâs ar pilnigu neisdewibu. Muhſu puſê krita 453 zilweki un daudſ bij eewainotu. Pahrtikas truhtums un pretineeka pahrſwars peefpeeda atkahptees. Nolehma otrreiſ uſbruſt zeetokſnim. Schis uſnehmums maſſaja wairaf kâ 10 miljonus rublu. Ekſpedizijas wadonis, generalis Skobelews darija wiſu, ko ween wareja. 21. nowembrî 1880. gadâ apſehda Geok-Depè zeetokſni, kurâ ſchoreiſ ſtahweja 30,000 wihru leels ſpehks. 12. janwarî 1881. gadâ zeetokſnis pehz ſihwas pretoschandâs tifa eenemts ar ſturmi. 15 werſtis eenaidneeku dſina pa ſmilſchu tuſſneſi. Ujwara bij ſpoſcha un tekineeſchi padewâs. Muhſu armija paglabaja Widus-Asijas tuſſneſcha ſmilts 400 apakſchareiwjus un 36 ofizeerus. Kreewijai japateizas generalam Skobelewam, kuſſch, neraugotees uſ nelabwehligem apſtahtkeem, prata kara pulku apghdat ar pahrtiku, uſturet ſaldatu weſelibu un galu galâ palikt par pilnigu uſwaretaju.

Tagad jau wairaf kâ diwdeſmit gadu Geok-Depè apfahrtne walda meers, tikai weentuligee kruſti un peeminekli gan zeetokſchâ drupâs, gan ſtepes widû, norahdidami muhſu tehwijas ſargu pehdejo duſas weetu, atghdina pagahjuſcho ſihwo kauju. Ar zeenibu un godbijibu jauſluhko ſchee neapkoſtee, ſtepu wehja apdſedatee kapi. Iſgi noluhkojos zaur wagona logu uſ ſcham pagahjuſcho deenu atminam.

Gebrauzot atkal klajâ ſtepê, wiſapfahrt redſama raibakâ daſchadiba. Kukurufas, proſas, arbuſu u. z. lauki nemaſ nebeidsâs. Geſahkâs perſiku un wihna koku dahrſi. Wiſs te ſeemekneekam iſleekas paſakaini lehts. Labakâs wihnogas maſâ 1—2 kap. mahrzina, perſiki lehtaki kâ graſt gabals. Apſtahjotees pee kaut kahdas ſtanzijas, wagonus aplenz auglu pahrdeweju bars. Ar Asijas augteem jabuht toti uſmanigam. Juhs dabujat ſmarſchigu, ſulainu perſiku, tikko norautu no koka, perſiku, par kura jaukâm ihpaſchibam juhs nebuht newarat eedomatees, pirkdami to par dahrgu naudû Kreewijas pilſehtâs, jau puſnowihtuſchu, puſſapuwuſchu. Schejeenes perſika aromats wikinat wikina karſtâ laikâ iſtwihkuſchu zeli- neeku. Bet ſargatees wikinoſcho augli nemt tuhlin mutê: wiſôs Widus-Asijas punktôs ir jaſargajas no daſchadâm lipigâm ſlimibam. Gedſimtee beeſchi ſlimo ar daſchadâm lipigâm ſehrgam, tâ tad katra leetina ir ruh- pigi janoflauka, waj pat janomaſgâ karſtâ uhdeni.

Ap puſdeenas laiku mehſ ebrauzâm Aſhabadâ. Kâ wiſâs leelakâs Aſiſapijas ſtanzijâs, tâ ari ſche, azis kriht kareiwikâs tekineeſchu figuras

šawâs originalâs fara formâs. Noluškujotees wînu duhschigôs, šaules noruhditôs šejôs nejaušchi jaatškatas atpakat uš teem nefeneem laikeem, kur šchee pašchi laudis tik šihwi kahwâs ar Kreewiju, bet tagad wînu pašchu ir gatawi aištahwet kâ šawu eedsimto tehwiu.

Pirmais Ašhabadas šweizeens bij atkal putekli. Putekli, kuri te pazelas no katras wehšminas, ir taišni nepanešami. War redset, ka preeškâ kas kustas, bet waj tas ir kameelis, waj tureeneešchu arba (augsti diwritenu rati), waj weenfahrschi kahjneeks, naw noteizams. Gaišâ beeseem mutuleem pazelas tikai putekli... Leekas, ka no šchahdas puteklu nelaimes waretu weegli glahbtees, ja tikai kertos pee kahrtigas eelu aplaištichanas, bet tas šche naw eespehjamš uhdens truhkuma deht. Uhdens, kuru šche peegahdâ, ar leelako taipibu jaisleeto tikai wisnepeezeešchamafâm un ikdeenišchkâm wajadsibam.

Wišas Ašhabadas eelas gar malam noštahditas ar kokeem. Weenštahwu mahjas ir eeschogotas waj nu ar sehtu waj šeenu. Sawu pareiši eedalito eelu deht Ašhabadu waretu šalihdšinat ar košchu parku, ja tikai nebuhtu to mišigo puteklu. 1882. gadu war škaitit par Ašhabadas dibinašchanas gadu, tâ tad wînas muhschs wehl naw ilgs. Tomehr Ašhabada ir jau tagad apgahdata ar wišâm pilšehtas ikdeenišchkâm wajašsibam un no mahlaina aula palikušî par prahwu pilšehtu. Šche leeli nopelni toreisejam Aškaspijas apgabala pahrwaldneekam, tagadejam karaministram generalam Kuropatkinam.

Teizot par Ašhabadu beidsamo wahrdu, wehl japeemin weetejâ eerotšchu noliktawa. Te glabajas dašchadi reti interešanti fara rihki, kuri pee Turkeštanas eekaroschanas atnemti eedsimteem. Wehrts ir apškati ari weetejo koku školu.

Nodšihwojušchi Ašhabadâ nepilnas diwas deenas, mehs ušelpojâm weeglak, atštahdami šchâs puteklainâs eelas un dewamees tahlak ar to zeribu, ka atradišim preeškâ kaut ko labaku.

Tahlak brauzot atkal bij jabauda wezâs mokas. Atkal tušnešis, atkal nepahrredšama šmilts. Tikai reti kur eeraugama oaje kâ šaka šala juhras widû. Šchajâs oafes dšihwo turkmeni šawôs aulôs. Šchai tautai nekur naw pastahwigas dšimtenes. Nodarbodamees ar lopkopibu, wîni klejo ar šaweem ganameem pulkeem no weenas oafes uš otru. Turkmeni dalas diwâs dalâs: tšchomurôs un tšcharwâ. Pirmejee šastahda nabadšigako eedšihwotaju daku, pehdejee ir bagatakâs šchkiras. Ar lopkopibu wiswairak nodarbojas tšcharwi. Pahreedami ar šaweem ganameem pulkeem no weenas weetas uš otru, wîni dašchreij tahlu nokliht no šawas

dšimtenes robescham un pawada tur wîsu wafaru. Seeweeshi krahi un ištahdâ peenu, wihreešchi zehrpj kameelus un aitas, kuru wilna te ir loti eewehrojams šaimneezibas produkts.

Sahkotees plaujamam laikam, tšcharwi ar šaweem ganameem pulkeem dodas atpakat uš wezo nometni. Turkmeni ir wispahri pahrtikušchi laudis. Beš lopkopibas teem ir wehl dašchi ziti pelnas awoti. Leela dala nodarbojas ar auglošchanu, karawanu ištahschanu, preešchu pahreweschanu is Kîwas un Bucharas uš Mešchchedu un atpakat u. t. t.

Tšchomuri, turkmenu nabagakee brahki, reti kad išeet štepês, bet wairak ušturas šawôs aulôs. Škuhlufšchees is nabadšigajeem apštahkteem tšchomuri pahreet tšcharwu kahrtâ. Tapat pehdejee, išputinajušchi šawu eedšihwi, war palikt par tšchomureem.

Stepju eedšihwotaju pati daba peespeesch klejot. Šche par eemeslu naw lopkopibas wajadsibas ween, bet ari pašchu zilweku dšihwes lihdselki, kurinamais materials u. t. t. Šchee deenwidus behrni ir pilnigi beš tehwijas. Ta wîneem tur, kur azumirkli ir kaut kas ko ehst.

Turkmenu wihreešchi ir kuhtri darba strahdneeki. Galwenâs strahdneezes ir šeweetes. Wînas weenigâs ruhpejas par wišeem šaimneezibas darbeem, uštahda kibitkas, baro širgus, ar wahrdu šakot dara wîsu. Wihreešchu weenigais darbs preešk šaimneezibas ir: eekaišt semê sehflu un tomehr ari tas teek išdarits loti pawiršchi. Wišî turkmeni ir musulmani, deesgan maš zeeni šawu tizibu un uš šwehtkeem greešch maš wehribas. Neapškaušchams ir turkmenu šeweeshu liktenis. Sawâ jaunibâ wînas pilnigi atkarajas no tehwa, brahteem waj tuwakeem radeem, kuri jaunawu atdod par šewu kam grib un šanem šawâ labâ dabuto kalimu, t. i. šewiškku maksu par šewu. Tâ šeweetei naw brihwibas lihds pašchai nahwei. Tahdas wihreešchu teefibas turkmeni iškaidro ar tehwu tehwu eeradumu, kaut gan jau tagad pašchi šahk atsiht leetu par nenormalu. Šeweetes turpretim zer uš Kreewijas waldbibas ešpaidu.

Pirms Turkeštanas eekaroschanas jaunawu zenas grošijâs ap 1500 rubteem. Tâ ka šchahda maksu leelakai prezineeku dakai bij par augstu, tad daudši šehrâs pee pahrdrošchas jaunawu nolaupišchanas. Dašchreij šewu dabuja uš parada, bet tahdôs gadijumôs jaunais wihrs no pašchâm pirmâm laulibas deenam fritu šewas peederigo nagôs, kuri plehša no jaunâ wihra waj beidsamo krellu no muguras, lihds kalims naw šamakšats. Ja wihrs nespehji šamakšat, šewa teek atnemta un pahwesta tehwa mahjâs. Naw ko brihnotees, ka tik gruhti eemantotu šewu turkmens uškata kâ nastu, kâ kaut kuru pirktu leetu un wišas šawas dušmas is-

gahsch uf nelaimigo wehrdseni. Seewas tomehr pazeetigi nes smago lit-
teni un reti kad mehgina behgt. Neustiziba teef fodita ar nahwi.

Turkmeni dalas wairaf ziltis, kurai katrai saws nosaufums un
wehsture. —

Pee stanzijas „Duschat“ mehß atradamees tikai daschas werstis no
Persijas robescham. Pawakarê eebrauzâm Tedschenas pilsehtâ; gaisß pa-
lika patihkamaks un weeglaks. Leefas, ka te nu waretu faldi atpuhstees
pehß deenas gruhlibam, bet deenwidus naktij atkal sawa nelaine. Sche
mahzas wirsü odi un mosfitti, kuri weseleem bareem libo pa gaisu un
bes schehlastibas usbruhß katrai dsihwai radibai. Wagonu durwis un logi
ir jatur weenumehr aisdariti, zitadi zetotaja nakts ir nelaines nakts. Wee-
tejä oda kodeens ir sahpiigi fajuhstams. Meesa stipri uspampst, eekaisß
un fazel leelas mokas.

Kahdas 800 werstis no Krasnowodskas, Murgabas upes eesejä,
atrodas Jaun-Merwes pilsehta. Dselszelsch winu pahrdala diwâs dakâs.
Weenu apdsihwo eedsimtee un te atrodas wisa tirdsneeziiba un pilsehtas
eestahdes, otrâ ir tikai kara pulku kasarmas. Pilsehtas nosaufums pee-
rahda, ka schi naw wis ta Merwe, kura sawâ laikâ eenehma til swarigu
weetu austrumu wehsturê. Wezâ Merwe gul jau drupâs un par to pee-
mineschu wehlat. Jaun-Merwes isskats firdi it kâ apmeerina. Te schis
tas ir lihdsigs Kreewijas pilsehtam, naw wairs to putekku, kas Ashabadâ
un zitâs Aiskapijas pilsehtâs un beigâs — te ir upe, tâ tad ari uhdens
un kaut nu gan schis uhdens ir dukains, tomehr tas tatschu ir uhdens,
kura klahbtuhne atdsihwina dabu un atspirdsina katru dsihwibu.

Staigajot pa kaut kuru no Widus-Aisijas pilsehtam, uf ikkatra fola
ir fastopams kaut kas lihds schim wehl neredsets, austrumneeku sawadâ
dsihwe un darbi. Lai apluhkojam kahdu no eelas malas tirgotawam.
Tur mehß redsam buhdu, bes durwim un bes logeem, kuras widû uf
grihdas sehß tirgotajs sawu pretschu widû. Schejeenes tirgotaji nesahß
juhß wilinat un faukt sawâs tirgotawâs, flawedami prezi par wislabako
u. t. t. Kâ ihßts bogdichans winsch meerigi sehß, dsere sawu tehju un
isturas weenaldisigi pret aplahrtnei. Ja juhß no wina ko pagehresat, tas
gauß peezelseeß, pados prasito un noteiks zenu. Dingetees persi nemihl.
Sahßkat juhß prezi nopalat, winsch pateiks ihß „jof“, t. i. „nè“ un no-
liks leetu wezâ weetâ.

Man bij jaet uf Merwes kara pilsehtas daku. Winai tumojotees
eelas metas retakas, naw wairs to persu tirgotawu un restoranu, kas
lihds schim, nedsird wairs samaisitâs armenu, tekineeschu, tataru un Deews

sin, kahdas wehl walodas. Sche wiss ir tukschs un fluss, tikai weent-
tuligâ Murgaba tek lozidamâs un teiksmaini tschalodama.

Pahrgahjuschi tiltu, mehß jau bijâm kara pilsehtas dakâ. Schis ir
jauß Merwes oases stuhritis. Apdsihwotaju sinâ te fastopam nedomatu
pahrmainu. Daschas minutes atpakal nedsirdejâm neweena freewu wahrda,
bet te wiss eedsihwotajus atradâm tikai freewus. Wasarâ te walda
breesmigs karstums un wiss freewu eedsihwotaji panes to tikai ar leelâm
mokam, glahbdamees zauru deenu pajuntâ un iseedami uf eelas tikai
nepeezeeschamatôs gadijumôs. Zauru deenu logu flehgi teef tureti aij-
dariti un tikai pulkstens 7 wakarâ tos atwer. Kusteschanaß uf eelam sahßas
tikai wakarâ. Bei tam ar Merwi mehß eepasinamees kâ ar drudschâ
un zitu flimibu perekli. Katram labi sinams, kahdu eespaidu uf zilweka
atstahj semas un purwainas weetas karstôs semes strehßôs. Merwe
sawas aplahrtnes labad ir taifni tahds semes stuhris Widus-Aisjä, kur
wiswairaf ploßas drudsis. Tas sche peemelle neween neapraduschos
eebraujejus, bet ari eedsimtos. Schejeenes drudsis parahdas daschadâs
formâs. Galwas, joba, pat weenkahrtscha pirksta eesahpeschanâs ir jau
wesels flimibas simptoms. Bet ar laikâ eenemtu sinamu daudsumu chi-
nina ir jau lihdsjets. Tatschu nereti flimiba peenem draudochu weidu,
nogurdina zilweka organismu un noguldina zeeteju kapâ. Kas sihmejas
uf niknakâs formas drudsi, tad tas sawu upuri drihß ween nomahß: ne-
paeet diwas, trihs deenas, kad wiss jau ir galâ. Drudsis, kursch preesch
schejeenes eedsihwotajeem ir kâ asa Deewa rihßte, peenem sawu augstako
mehru junija un julija mehneschôs. Katru gadu schini laikâ merweeschi
guldina kapâ lihds 250 zilweku. Drudschâ stiprâs attihstischanaß zehloni
mellejami weenigi launajâ Aisijas klimatâ. Tâ pahrmehrigais wasaras
karstums, fajuhstamâ temperaturas pahrmaina deenâs un naktis, pah-
wigâ semes mahßligâ uhdenochana, weseliga dseramâ uhdens truhßums
un dauds ziti apstahßki, ir wismihlataee drudschâ eerotschi.

Kâ palihdsjet drudschâ flimneekam, ir jautajums, kursch prasa dsih-
was pahrspreeschanas, sewischki drudschainajâs semes, kahda ir Widus-
Aisja. Drudsis, kâ jau peeminets, dalas wairaf schkirâs. Weeglais drudsis
pahreet no chinina leetochanas, widejais prasa wisdrihsakâs flimneeka
pahweetoschanas weeglakâ klimatâ, ilgas un ruhpigas kopschanas, bet
augstakâ mehra tâ sawamais „dseltenais drudsis“ ir reti kad dsedinams,
jo wairaf tadehl, ka winsch welkas tikai masu laizinu. Tomehr schis jautajums
lai paleek sinibu wihru apspreeschanai. Mehß tikai teiksim pahra wahrdu,
kas jaewehro no wisweenkahrtschakeem lihdsjekleem, lai isfargatos no drudschâ.

Ir diwas swarigas un loti weenfahrschas leetas: 1) Zif ween tas eespehjams, isfargatees no newahrita uhdens leetoschanas un 2) wakarôs, faulei noreetot un eestahjotees wehsakam gaisam, apgehrbt wirsdrehbes. Râ pirmais, tâ otrais lihdselkis paschi par sewi saprotami: swaigâ uhdenti droschi ween atradisees drudjscha bakterijas. Wakarôs pahrghebrtees fiktakâ apgehrbâ ir tadehl wajadsigs, lai wakara dsestrumâ ahtri neatdsifinatu deenas karstumâ fakarsuscho meesu. Gewehrojot schos weenfahrschos lihdselkus, katris Widus-Asijas jauns eenahzejs buhs daudj darijis sawai apdroschinafchanai pret drudjscha breefman.

Bej drudjscha Widus-Asija ir bagata ar zitâm flimibam, kâ ar tifu, daschadâm wehdera sehrgam, plauschu karjoni u. z. Saweenota ar Persiju un Afganistanas robescham, kuras atkal stahw tuwâ fakarâ ar Indiju, Asijas koleras schuhpuka weetu, war weegli tikt eenesta ari schi breefmigâ sehrga, kâ tas notika 1892. gadâ, kad kolera peenehma Kreewijâ deesgan draudojchu weidu.

Katrâ aprinkî ir saws ahrstis, kas pasneedj medizinas palihdsibu, selbschers un wezmahte, kuri usturas sawâs aprinku walbês. Apgabalâ ir trihs brihwas apteekas: Ashabadâ, Merwê un Krasnowodskâ. Pehdejâ ir ari apteekas pretschu magasina. Tanis apgabalôs, kur naw apteeku, sahles teef isdotas no weetejo lasaretu jeb dselsszeku apteekam.

Merwes aprinkis wehl eewehrojams ar sawu kokwilnas ruhpnenezibu, kura sche attihstita deesgan leelâ mehrâ. Weetejais klimats stipri sekme kokwilnas ruhpnenezibu. Karstâ wafaras faule augli pilnigi nogatawina, tikai reti gadas, ka agri usnahkuschais rudens un leetus samaitâ wifu raschu un eewehrojami pamasina kokwilnas wehrtibu. Te fastopamas daschadas sortes gan Amerikas, gan Asijas kokwilnas. No Asijas sortes wairak teef apstrahdata farkani dseltenâ un baltâ kokwilna. Scho fortu sehlla ir iswesta ij Bucharas un Persijas un Merwes aprinkî isaug daudj labak kâ sawâ tehwiâ. Ari Amerikas sortes naw nemas sliktakas par ihstâm amerikaniškâm. Kokwilnu isstrahdâ ari Ashabadas, Krasnowodskas un Tedschenas aprinkôs. Apgabalâ ir trihs kokwilnas tihramâs fabrikas un Ashabadâ domâ tahdam pat noluhkam eerihkot twaitu fabriku. Tâ ka Aiskaspijas apgabalâ ar kokwilnas ruhpnenezibu nodarbojas wehl tikai no 1886. gada, tad, spreeschot pehz tagad jau panahktâm sekmem, jazer, ka ar laiku sche wehl jo stiprak nodibinafees kokwilnas ruhpnenezibas kultura.

Netahlu no Bairam-Âli stanzijas parahdijâs wezâs Merwes drupas. Laika gan bij mas, tomehr islezu is wagona un steidsos kaut daschas minutes apluhkot flawenâs drupas. Pee Bairam-Âli stanzija estahwejâm

weenu pusstundu, tâ tad daudj neka newareju apskatit. Ir grubti isteift, kas sajuhtams, stahwot kahdas senlaiku waras un krahschnuma kapa malâ. Spalwa ir nespehzigâ aprakstît tâs alas, pagrabus un welwes, kuras stahw azu preekshâ, pusfagrumuschas, klušas. Nejauschî jajautâ: kas gan dibinaja scho tagad drupâs guloscho pilsehtu, kur tagad winsch? Kas sche dsihwoja? Ka rotas muhreja wehl tagad stiprâs welwes? Kas sche karoja, ka asinis te pluhda un kas tik besdeewigi un warmahzigi lika pihschlôs wifus schos jaukumus?

Zif no grahmatam un wehstures redjams, tad tanis tahlajôs laikôs, kad Ciropa wehl smauda dsitâ gara meegâ, Merwe bij sasneegufi sawas kultureas augstako stahwokli un ar pilnigu teesibu sawa sewi par pasaules walbineezi.

Merwi eekaroja Antigons-Zilops, Aleksandra Seelâ kara wadonis. Toreij Merwei bijis 7—8 werstis apfahrtmehrâ. Wairak reises wina ir ispostita lihds pamatam, bet tad atkal uszelta no jauna, wehl gresnata par ispostito. VI. gadu simteni pehz Kristus te walbija biskapiba, bet kad arabi eekaroja Merwi, ta pahrwehrtâs par musulmanu zentru. X. gadu simteni arabeeschu zelotajs Merwi nosauz par apbrihnojamafo no zilweku roku darbeem. Tschingis-chana laikâ Merwe sasneedja sawu augstako stahwokli. Bet chana Dschagataja dehla nonahwefchanas deht Tschingis-chans lika apkaut wifus Merwes eedshwotajus. Pehz tam pilsehta wairs ilgi newareja usfelt un tikai 1400. gadâ is winas drupam pazehlâs jauna dsihwiba. Pehz Samarlandas chana Abdul-Kerima nahwes Merwe pahrgahja no rotas rokâ starp buchareeschem, perseem un kiweeschem. Pehdejo reij wina usbuhweja Nadirs-Schachs, apmetinadams te isnahzejus is Persijas. Par galigo Merwes isnihzinafchanas laikmetu skaita XVIII. gadu simteni.

Kreewu zelotajs Dr. Saworskijs par Merwi pasneedj schahdas sikas:

Ap 334. gadu pehz Kristus Merwe stahweja biskapu pahrwaldibâ.

VI. gadu simteni kristiga tiziba stipri isplatijâs starp semes eedshwotajeem. Bet kristigai tizibai nebij ilgi selt Merwes apfahrtne. Jau VII. gadu simteni te arabeeschi sahka ar uguni un sobinu isplatit sawu muhameda tizibu. Bet lai gan wina bahrdsibas bij neaprakstamas, tomehr nekristito fwehristkais fanatizms nedabuja wirsroku pahr kristigo tizibu, kura wehl bij pilnôs seedôs Harosanâ. 670. gadâ Merwi eenehma arabeeschu kara wadonis Haritoms. 705. gadâ eekaroja ari Balchu, Baktrianas galwas pilsehtu, bet „pilsehtu mahte“ Merwe schoreij ilgi guleja pihschlôs. Ap 742. gadu wina atjaunoja Harosana energiskais pehznahzejs Sajars,

kursch ari eefaroya neween wisu Amu-Darjas eeleju, bet ari Ferganu un eelaufàs labi tahlu ari Austrumu-Turkestanà.

No scha laika schàs wisu Amu-Darjas semju seedu laiki. Arabi te nebij eenahfuschchi wis kà ispostitaji un eefarotaji, bet kà jaunas kulturas dibinataji. Garofana waldbibas laikà seme peepildijàs ar daudj seedoschàm pilsehtam. Starp pehdejàm arabeeschu dsejneeki un zetotaji wiswairaf zilbinaja Merwi.

X. gadu fimtenì Merwe schaittija no saweem pilfoneem daudj sinibu wihru, kuri Merwè bij dsimuschchi un miruschchi. „Ji Merwes zehlàs Abbasidu gaisma,“ raksta arabeeschu zetotajs Sib-Saufels. „Ari Miamuts te dsihwoja, kad palika par kalifatu galwu. Merwe ir raidijust pasaulè daudj duhschigu kara wadonu un sinibu wihru. Ahrsts Bersuje, kura sinaschanam neweens no amata brahteem newareja lihdsinatees, Barbabi, flawenais musikants, kursch fazerejis wisapbrihnojamaàs dseefmas, wisu winu schuhpulis karajàs Merwè.“

XII. gadu fimtenì zetotaji nebeidsa flawet Balchas, Merwes un Termedas jaukumus. Sultans Sandschari wiswairaf ruhpejàs par Merwi, tomehr scha pascha sultana laikà Merwei bij japeedfihwo gruhtas deenas. No seemeleem eebruka gusi un atkal us wairakeem gadeem pahrwehrt Merwi drupu kaudsi. Bet ari schoreis pilsehta wehl atsehla.

Jif tahlu kultura no mums aprakstità Widus-Asijas apfahrtnè bij attihstita, redsams no sekoschà. Tai laikà, kad wisas Eiropas ahrstnezibas mahksla wehl pastahweja tikai sibleschanà un burwibà, Merwè jau bij preekschismigas flimnizas. Tapat ari te bij 10 bibliotefas un kaut nu gan weenà no winàm bij tikai 200 sehjumi, tomehr tee paschi bij no fewischkas wehrtibas.

Pilsehta no gusu rokam schaka pahreet daschadu sweschu tautu rokàs. No eefaktuma winu eenehna knasi Gouri, kuri tikko bij nodibinajuschchi Turkestanà sawu waru.

Peenahza XIII. gadu fimtenis. Wisu Asiju pahrpluhda meschonigo mongolu kara pulki, waditi no „pasaules knasa“ Tschingis-chana. Mongoli kà uguns leesma pahrnehma semi un nopostija wisu lihds pamatam. Mongolu tauta ir weena no wiswehristakàm tautam un schoreis ta pus-pasaules pahrwehrt klusà kapsehtà. Nemeen pilsehta neisbehdsja mongolu waras darbeem. Tà ari Merwei schoreis bij jaapseds drupàs sawa krahschnà, flawenà pagahne. Stahsta, ka pilsehtas eedfihwotaji greesuschees pee Tschingis-chana ar luhgumu, lai taupot pilsehtu, bet winsch, neustizedams eedfihwotajeem, luhgumu atraidijis, apfahwis eedfihwotajus

un pilsehtu pahrwehrtis par drupu kaudsi. Tà dabuja galu kahdi 1,300,000 pilsehtas eedfihwotaji, isnemot tikai isfraudsitus 400 mahkslineekus un amatneekus, kuri tikuschchi nosuhtiti us Mongoliju deht chana pils isgresnoschanas.

Schis bij pirmais spehzigakais spehreens, kursch Merwei wairs nekad nekahwa pazeltees senà krahschnumà. Mongolu breefmu darbu pehdas wehl schodeen redsamas Widus-Asijà. Zetotajs Ibn-Batuts, wairaf kà fimts gadus pehz mongolu eebrufschanas zelodams pa Widus-Asiju, starp zitu fewischki noschelo kahdu Merwes moscheju, kura bes schaubam bijusti weena no apbrihnojamaàm ehtam pasaulè.

XV. gadu fimtenis bij tikpat breefmigs. Tagad par Asijas walbineeku usstahjàs tislais Timurs. Tas ispostija wisas apfahrtejàs pilsehtas un nolaupitos gresnumus aisweda us Samarkandu winas iskrahschnoschanai.

1369. gadà mongolu wezako un preekschneeku sapulzè par Transaksonijas emiru weenbalfigi cezehla Timur-Beku, mums wehsturè pasihstamo Tamerlanu. Pehz tam Widus-Asijà deesgan ilgi waldiva meers. Wehl pehdejo reij Merwe pazehlàs is pihschleem, bet ne us ilgu laiku. Bucharas emirs Schach-Murad-bejs atkal isnihzinaja scho Asijas templi un eedfihwotajus islihdinaja pa Bucharu.

Tà us wisu muhschu nosjuda Wezà Merwe, paglabadama sawàs drupàs senlaiku sinibu un mahkslu. Tà isnihka „pasaules waldiveeze“, atstahdama tikai apbirsuschas seenas un tornus, lai tee apraudatu pagahjuschàs flawas un waras deenas. Un teescham, waj gan winas, schàs apbirsuschàs drupas, neusstahjas kà neapklusinami leezineeki is sen bijuschem laikeem? Jo ilgak nostatas schais atleekàs, jo darbigaka top fantasija. Skatees un leekas, ka nupat, nupat nodrebès wezee muhri un kà straume schaks pluhst garisch stahsts par bijuschu waldivneeku waru un flawu, par nabageem, bagateem un mahziteem wihreem, par afinskahrigeem kaimineem, par semes labàm un kaunàm deenam...

Atwadijees ar flawenàm drupam, dewos tahlak — us Bucharu.

Diwi fimts trihsdesmit astonas werstis atkal brauzàm pa klajàm smiltim. Gruhti eedomatees wehl behdigakas apfahrtnes, kà druhmàs Repetek, Beku, Karaul-Kuju un Barchanu stanzijas. Un tomehr te tatschu jadsihwo zilwekeem.

Amu-Darjas tuwumà schaka parahditees daschi satumi. Jo wairaf tuwojamees Tschardschujas pilsehtai, jo jautraka palika apfahrtnes, lihds beigàs apstahjamees us pascha Amu-Darjas upes kraista Tschardschujà, kà dahrsà. Tà nemanot bijàm pahrbraufuschchi Bucharas robeschu.

Zefojuma apraksts.

Pahr Amu-Darjas upi ir pahr buhwets koka dselszela tilts, weselu wersti garsch, pa kuru brauzam 40 minuts. Schi ir Aiskapijas dselszela wahjakâ weeta. Neraugotees us sawu ihso muhschu, tilts jau wairaf reischu ir eegahsees straujâ Amu-Darjâ, tikai bej dselszela wilzeena, tâ ka zilweku dsihwibas naw gahjuschas bojâ. Tagad pahr Amu-Darju buhwê dselsz tiltu un pafascheereem nebuhs wairs weselas 40 minutes jadreb par sawu dsihwibu, welkotees pahr tschihktofcho koka tiltu.

Skats no dselszela us Amu-Darjas upi ir krahshas, fewischki us lejas musi. Te upe tek loti krahshni un leekas, ka winas gals sawee-nojas tablumâ ar skatu rinkî. Schur tur eeraugama dascha laba falina.

Pahrwilkschees pahr Amu-Darjas tiltu, mehsh eebrauzam pawisam jaunâ pafaulê. Gan daba daudsh neatfchihras no lihdschinejas, bet zilweki bij pawisam ziti. Druhmo un meschonigo turkmenu weeta te fastapam jautros buchareeschus sneega baltâs tschalmâs un warawihfnes krahfainôs chalatôs. Chku arkitekturas sinâ ari fastapam leelako sawadibu. Wispahri eespaidu bij loti daudsh, bet tuwojâs wakars. Beesâ austrumu nakts tunfa ar sawu nezaurredfamo segu pahrklahja semi un nekahwa mums wairs apluhkot interesantâ apgabala.

Bucharas chana walsts naw pilnigi patstahwiga, bet pastahw sem Kreewijas Zara pahraudfibas. Kreewija nepeelaisch Bucharas eefschejâs politikas un neatkauj tai nekahdu diplomatisku farunu ar kahdu zitu walsti. Ja Bucharai ir kahdas darifchanas ar ahrwalstim, tad tahdas teef westas zaur Kreewijas widutajibu. Kas fihmejas us eefschejo pahrwaldibu, tad tahda ir atwehleta paschu buchareeschu brihwai gribai. Waldibas galwa ir Bucharas emirs, kusch ir wifas semes pahrwaldneeks un pawehlneeks un kura rokâs atrodas sawu pawalstneeku dsihwiba un nahwe. Pehz emira nahf kasi-kala, t. i. tautas galwenakais teefnesis un muhamedanu tizibas preefshstahws. Bes wina emira labâ roka ir wehl ta ministri un beki, ar kureem emirs rihkojas loti swabadi: augstakais amata wihrs jau rih tâ war buht pehdejais lopu gans un otradi. Emira troni manto wina pehznahzejs. Beku usdewums ir lihdsigs muhsu gubernatoru amatam, bet teem ir pilnigi neaprobeshota wara un teefibas. Katris Bucharas beks ir it kâ nodalits knafs. Sawu eezirkni winsch pahrwalda gandrihs gluschki neatkarigi no emira. Wina griba ir apafschneeku litums. Beku usdewums ir pahrwaldit sawus apafschneekus, falafit no wineem nodoklus preefsh emira kafes un preefsh sawam personigam wajadsibam. Nodoklus falafa wairaf naturâ un tâ ari beks nodob winus emiram: tif un tif daudsh chalatanu, tif ehfetu u. t. t. Skanofchâ metalâ

mafâ tikai tirgotaji. Beka amatu manto ta behrni. Bet emirs war katru azumirkli bekam atnemt wina godu un teefibas un nodot kahdam zitam, kas ari gadas ne wifai reti. Bekam mirstot, wifu wina naudu un mantu fanem emira kafe, tâ tad nahkamais beks no sawa tehwa neka nemanto. Bucharas walsts eerehdni ir peefpeesti kalpot sawâ weeta lihds nahwei. Nekahdu gadu iskalposchanu nedsh atwakinajumu te nepafihst. Reif beks ir eezelts par kahdas pilsehtas waldineeku, winsch tur paleef lihds firmam wezumam, eeflehdsees pili ar sawu haremu. Tikai kahdas diwas reises gadâ tas atstahj sawu filto perekli, lai eerastos sawu pawehlneeku apfweizinat. Peh tâs paschas reises emira kafei teef nodoti falafitee nodokli. Ja emirs paleef ar sawu beku meerâ, winsch to atlaisch, apdahwinajis ar chalatanu. Pretejâ gadijumâ beks teef eeflodfits paslepenâs welwês un neredsh deenas gaismas wairs nekad.

Kâ Kreewijas un winas intereschu aifstahws Bucharâ usturas Reifjariskais Politiskais Agents. Winsch nowehro buchareeschu istureschanos pret eiropescheem, ir par widutaju daschadam farunam ar Kreewiju un zitam walstim un zenfchas attihstit Bucharas waldibas humanismu pret saweem apafschneekem. Politiskais Agents preefsh wifas semes ir no leela swara.

Bucharas apfshwotaji ir farti. Wini dalas usbekôs un tadschikôs. Abas fchiras weenu no otras war weegli isfchirt tâ no farunas, kâ meefas buhwes. Usbeki ir milfigi, plezigi tehwinu ar rupjeem gihmjeem, kamehr tadschiki ir daudsh fchfaki par wineem. Seeweetes staiga ar aifflahteem fejeem un tas ir schehl, loti schehl. Austrumneezes wifur pafihstamas kâ flafstas, dedfigas un kafilas feeweetes, bet — kas lai eedroschinas pahrkahpt bahrgo muhameda litumu un atflaht noslehpumaino waiga aifstaru?

Bucharâ fastopami ari schihdi, indeefchi, armeni, grufini un beigâs — ari kreewi, kuri te eeflihdufchi meklet laimes un peefshwojumu.

Tuwojotees Samarkandai un eebraufdami jo dsilaf Widus-Afijas zentrâ, fastapam weenmehre interesantakus skatus. Kameeki pa 50 un wairaf weenâ rindâ, issteepuschki sawus garos kalfus, lehni fokoja zits pehz zita pa dsitam smiltim. Widus-Afijâ us katra kola fastopami kameeki gan us zela, gan stepê. Kirgischki pa diweem un pa trim fehd winu pinkainâs mugurâs, gahseledamees us preefshu un atpafak. Pafak leelajeem kameeekem tek masee kameeleni ar gandrihs wehl baltu wilnu. Kirgisis — karawanes wadonis sawâ fpizigâ, balta woiloka galwas apfegâ, ar platam malam, jahj papreefsh us ehfeta. Kirgischki pazeetigais

un neschkiramais kalps ir kameelis. Wīnšch raugas ar noruhdita, gadu tuhstoscheem eedihdita wehriga ftatu, kurfch it kà lepotos ar sawu wehrdšibu. War šalafit kaut ko strupi aprobeschotu un nelaimigu kameela gandrihš zilwezigà gihmī ar garu, issteepufchos apafschluhpu, gareem, pinkaineem mateem, kuri nokaras pahr azim; wifs weenàs kahrpàs, eewainojumòs, lupatàs, smirdofchs un netihrs, fakroplots no pastahwiga darba, graufdams wifam tam par atlihdsibu tikai afos, ruhktos dadschus, wīnšch ari atpuhtas brihdī nesaudè fawas wehrdšifkàs istureschanàs un padewigi stahw uf zelem, it kà luhgdams peedofchanas par scho brihwo brihtinu. Bes teem smagumeem, kuras zilweti kameelim uskrauj, wīnšch no pašhas dabas ir apfeglots ar nekad nenonemamu nastu — sawu neglihto kupri, it kà tadeht, lai wīnšch nekad neaismirstu sawa muhschigà wehriga stahwolka. Un kaut gan kameela galwa weenumehr augstu pazelta un raugas pahrleezinoschi, ar lepnu sawas wehrdšifkàs pazeetibas un padewibas apšinu, bet par to wina kallis ir dšili nokahrees lihdsjemei, it kà pats luhgdamees pehz wehrigu kehdem...

Samarfanda atrodas šefchas werstis no Sarowfchanas upes; deenwidòs no Samarkandas wellas gara kalnu rinda, apklahta ar muhschigu sneegu. Schinīs kalnòs Sarowfchanas upe nem sawu eesahkumu, apflazina un ustur garu semes gabalu, kura atrodas ari Samarkanda, tad dodas tahlak tukšnefi, kur top masaka un masaka, lihdsj beigàs, starp Bucharu un Amu-Darju, pašuhd tukšnefcha smiltis.

Samarfandas eedšihwotaju flaits sneedšas lihdsj 30,000. Kreewu buhs tikai treschà dala, eeskaitot ari kara pulkus. Samarkanda dalas diwàs dalàs: kreewu pilsehtà, kura eenem weenu kwadrat-wersti un ašonas reifes leelakà Afijas pilsehtà. Kreewu pilsehtas dala no wifam pufem eeflehgta gan no Afijas pilsehtas, gan ari no weetejeem „kischlakeem“ jeb fahdscham. Tà tad kreewu Samarkanda eenem tikai masu dalinu leelà no eedšimtajeem apdšihwotà pilsehtà. Schejeenes kischlakeem naw starp weenu un otru nekahdas robeschas, kà kreewu fahdscham, bet wini wif faweenojas weenà kopigà grupà.

Masà kreewu pilsehtas dala ir pee tam wehl loti reti apdšihwota. Weenigàs ir Kata Kurgana un Kaufmana eelas, kuras apdšihwotas drušku beeschal. Wifà Samarkandà ir tikai weena diwstahwu ehka no farkaneem keegeleem, pahrejàs buhwetas waj nu no mahleem, waj nedešinateem keegeleem. Junti ir lihdseni, noklahti ar needram un dubleem. Pilsehtà naw neweenas koka buhdinas, pat sehtinas, pateizotees pilnigam mefcha truhkumam. Preeschu dehtus nepeezeeschamam wajadsibam un

telegrafu stabus peewed no Kreewijas un pahrdoš sche par loti augstàm zenam. Stahsta, ka agrak preeschu weeta telegrafa stabus tairšjuschi no zipreschu kofeem, kuru schejeenes kalnòs ir deesgan daudš, bet wehla to atraduschu deesin kadeht par nederigu.

Samarfandà tikai weena eela ir brugeta ar afmineem, kura wed uf wofshli. Tikai jabrihuas, kadeht wofshle eerihkota wefelas peežas werstis no pilsehtas. Samarkandas wofshle ir masa weenstahwu ehka. Krasnowodškas wofshle to sawà gresnumà un eerihkojumà daudš pahrspehj.

Samarfandà preesch eebrauzejeem ir kahdas peežas weefnizas, no kura weenà ir ari wasaras dahrs ar atklahtu šzenu. Schejeenes weefnizas ir ari neleelas mahjinas ar trim waj tšetreem logeem eelas pufè un daschàs no winàm naw wairak par pusduzi istabu, par kura tomehr jamakšà deesgan augsta zena: flikti mehbeleta istabina ar logeem uf pagalna pufi, keegelu grihdu un pustumscha, maksà 2 rubli 50 kap. par deenu un nakti. Tomehr par to naw ko brihnotees, jo gandrihš wifas weefnizas walda schihdi.

Pilsehtà ir weena pati pareistizigo basniza un ta pati masa un loti sema. Leelu un wairakstahwu ehku Samarkandà nemas nedrihft buhwet, beeschi atfahrtoamàs semes trihzeschanas deht. Stahsta, ka Samarkandas apfahrtnè kaut kur wehl esot praweescha Eliasa basnizas atleefas. Pašihstamais zetotajs Marko Polo raksta, ka XII. gadu-šimteni kristiga tiziba te tà bijufi isplahtita, ka Samarkandà ween bijis lihdsj 800 basnizu.

Kahdà pilsehtas parkà ir eewehrojamas trepes, kuras wed no stahwa kalna. No wirgala schàs trepes ir no tihra marmora, bet uf lejas galu pahrwehršchas par keegelu; schàs trepes, tàpat kà wifs zits, ir loti nolaištas. Wairak pakahpeeni ir šadaufiti, daschi pawifam iszelti. Kaut gan biju daudš lasijis par „škaišo Samarkandu“, par winas tihrajàm eelam un škaištem dahrseem, bet man leefas, ka to war teikt tikai šalihdsinot ar Afijas, bet nekahdi ar Europas pilsehtam. Kà dahrsi, tà bulwari Samarkandà ir flikti ustureti, tà kà pat šola gruhti atrast ko apsehstees.

Ap parku ir eewehrojami jautš bulwars, kahdu wersti garšch un lihdsens kà dehlis. Wīnšch ir nostahdits ar 16 rindam koku, kuri šadals 7 alejàs: diwàs preesch brauzejeem un peežàs preesch kahjneekeem. Bulwarim eepretim stahw kara gubernatora nams, pilnigi nogrindams šakà dahrsà, kurfch ir weenigais Samarkandà, kas aptairšts ar muhra sehtu. Bulwarim turpretim naw nekahdas robeschas, kas loti trauze

usturet winâ tihribu. Un zif tas gan sçehl! Samarbandâ ir tik brih-niſçki bagata augliba, tik koſça daba, kaſdu pee mums gruhti eedomatees. Bet Samarbanda wehl neprot tos iſleetot.

Behdigi ir tas, ka Samarbandâ naw neweenas bibliotekas, tadeht katram, kuru liſtenis noraidijis ſçai kulturâs nomalâ, japirk grahmatas weetejâs pahrdotawâs, kuras winas tomehr atrodas loti aprobeſçotâ ſçaitâ un jaſamakſâ gandrihſ ar dubultu zenu. Wiſpahrigi katra leeta, kura naw weetejâ iſgatawojama, makſâ diwreis un trihsreis dahrgat kâ Kreewijâ.

Ja eefkatas kreewu Samarbandas tirdſneeziâ, tad kriht azis tas apſtahlis, ka wiſi tirgotaji ir pa leelakai dakai ſçihdi, farti un ziti eedſimtee, bet kreewu loti maſ. Sçhe ir ari daſças koſwilnas tihramâs fabrikas, kuras peeder gan kreeweem, gan ſarteem, trihs jeb tſçhetras wihna fabrikas, kuras pagatawo degwihnu no wihnogu ſulas. Brihnumſ tikai, ka te lihdi ſçim laikam naw zukura fabrikas, neraugotees uſ to, ka 1897. gadâ tirgotawâs weenam paſçam pirzejam nepahrdewa wairaf kâ weenu mahrzinu zukura, jo wiſâ Samarbandâ bij atlikuſçi wairs tikai daſçi publi. Zukurs tad ari ſaſneedſa nepeeredſeti augſtas zenas. Tahdi gadijumi notika beeſçi ween, tiklihdi kaſds zukura ſuhtijums no-kawejas. Tas nu buhtu no weenas puſes. No otras puſes jaewehro tas, ka Samarbandâ buhtu daudſ materiala preeſç zukura pagatawo-ſçanas. Lai peemin tikai wihnogas, kuras ſçhe ir ſewiſçki ſaldas un makſâ tikai 40—50 kap. puds.

Samarbandâ ir lihdi 15 ahdas fabrikas. Te katru gadu iſgatawo ap 50,000 leellopu ahdu, kuras iſſuhta wiſas Turkeſtanâs leetoſçanai. Sirgu ahdas teef ſuhtitas uſ Kreewiju, ſewiſçki uſ Waſçhamu, ſahbaku peederumu iſgatawoſçanai. Japeemin wehl daudſâs ſartu ekkas taiſi-tawas, kuras weenâ deenâ pagatawo lihdi 20 mahrzinam ekkas no kun-ſçhuta, reekſteem, wates ſehklam u. t. t., kâ ari ſihda apſtrahdâſçhana un no ta pagatawotee iſſtrahdajumi. Sihdu un wina iſſtrahdajumus farti iſleeto gan ſawâm wajadſibam, gan ſuhta uſ Kreewiju. Turpat noſuhta ari riſſu, koſwilnu, kaltetas wihnogas, aprikoſus un daudſ zitu deenwidus augu. No Kreewijas Samarbandâ peewed daſçadas manu-fakturprezes, ſtikla un metala iſſtrahdajumus. Kreewu pilſehtas dalâ tirgus platiſça naw, kaut gan tas buhtu loti wajadſigs. Katras waja-dſibas deht ir jadodas uſ ſartu pilſehtu, waj ari jauſmana, kad uſ eelas parahdiſees farts, iſwadadams uſ ſawa ehſela gan putnus, kartupekus, riſſu un zitas iſdeeniſçkigai dſihwei nepeezeſçamas wajadſibas.

Mahzibas eetaſçhu ſinâ ari Samarbanda ir nabaga, jo lihdi 1898. gadam winâ nebija neweenas widejas mahzibas eetaſçdes.

Samarbandas kriſtito kaſehta ir tuhlin aiſ pilſehtas. Kaſehtas widâ, apaâ zipreſçu apſtahditâ kalninâ, ir maſa baſniza. Kapu pee-minekli pa leelakai dakai ir no pelnu kraſças marmora, rupja iſſtrahdajuma. Nejaufçi uſduhros uſ kaſdas pariſeetes peeminekla, kuras kapa weetu liſtenis bija nolehmis te, tik taflu no Franzijas.

Chrnigu eepaidu atſtahi Samarbandas polizejas apakſçkareiwji — gorodowoji. Sartu pilſehtas dalâ wina wiſi ir iſraudſiti no eedſimta-jeem, kuri prot „runat kreewu walodu“, kaut gan deeniſçehl ſçi kreewu walodas praſçhana paſtahw tikai daſçu ſarauſtitu fraſu gruhtâ iſrunâ. Wiſi ſçhe polizejas eerehdni apgehrbti kaſtanu kraſçainôs mehteôs un kâ ſeemu tâ waſaru aunahdas zepurê, iſ kuras malam nereti ween raugas raibâ ſartu mize. Beeſçi, loti beeſçi ſçhe „eerehdni“ ſaſtopami beſ formas, ſawâs tautiſkâs mizitês, ſem koka ehnas, ſmehejeot kaſjanu waj djerot tehju, it kâ par ſawu uſdewumu iſpildiſçanu wineem nebuhtu nekahda daka.

Daſçadu leetu iſwadâſçanai teef leetotas a r b a s. Arbai ir leelu neſtawu iſſkats, ar diweem gareem galeem, kurdôs eejuhdi ſirgu. Arba uſtaifita uſ diweem augſteem rateem, kuri ir wairaf kâ trihs ar-ſçinas zaurmehrâ. Daſçreiſ arbas ir aiſlahtas un tâ lihdiſinas tirgo-taja budkai, waj ari Sarlanâ kruſta rateem. Brauzejs neſehd wiſ arbâ, bet ſirga mugurâ.

Intereſanta ir medreſe, muſulmanu augſtakâ ſkola. Sçhâs ehkas augſtums no baſara laukuma puſes ir 97 pehdas, bet no eelas puſes 38. Celas puſê medreſe ir beſ logeem, tikai ſçur un tur beſ kaſdas kaſr-tibas un plana redſams zaurums beſ rahmjeem un glaſes. Durwis, kuras atrodas trihs medreſes ſeenâs, ſtahw ſtarp augſteem ſtabeem. Laukuma puſê, ehku ſtuhrôs pazekas munari, t. i., augſti torni, kuri at-gahdina ſabrikas ſturſtenus; katra torna augſtums ir 97 un zaurmehrâ 13 pehdas. — Kreewijâ medreſes ir wiſur, kur dſihwo leelaka daka muſulmanu, bet wiſwezakâs no winâm ir Samarbandâ, Taſçkentâ un Roſandâ. Labi eerihçotai medreſei ir pareiſa tſçetrſtuhra iſſkats; ap-robeſçota wina ir ar muhra ſeenu, kuras eekſpuſê teef peebuhweta çudſçra (telpas preeſç ſkolotajeem un ſkolneekem), weena waj wairaf darsçanes (klaſes iſtabas) un moſçeja. Medreſi pahrwalda muddaris (mahzibu padewejs). Leelâs un bagatâs medreſês ir wairaf muddariſu. Bijuſçhôs laikôs muddariſus iſraudſija un apſtiprinaja amatâ patſ çans. Kreewu Turkeſtanâ no 1891. g. paſtahw jauna kaſrtiba; par muddariſa

iswehleſchānu ſaſtaħda protokolu, kuru liħdſ ar ſkolu inſpektora preekſchā ſtaħdijumu noſuħta apgābala galwenam ſkolu inſpektoram, no kura at-
 karajas muddariſa apſtiprinaſchana amata. Gandriħſ wiſi muddariſi ir
 dabujuſchi iſgliħtibu Bucharā. Weetā wini eeſtaħjas ne agrak kā 40
 gadus wezi un iſpilda ſawu peenahkumu liħdſ pilnigai neſpeħzibai, waj
 nahwei. Medreſes ſkolneeki neſ noſautumu: mulla (mahzits), talib-i-ilm,
 jeb weentahriſchi talib (ſinibu mekledams). Medreſē eeſtaħjas jauneki,
 kuri beiguſchi ſemaku muſulmanu ſkolu kurſus, kur wini ir eemahziju-
 ſchees laſit arabu walodā. Wibus-Uſijas medreſēs ſkolneeki ſaħk no ta,
 ka iſmahzas no galwas awal-i-ilm (ſinibas eeſahkumu), iħſu muſulmanu
 kaħkiſmi, kurſch nodrukats perſu walodā un paſtaħw no ĵautajeeneem un
 atbildem. Tahlat nahk pirmā kurſa nodala — grammatika; ſkolneekem
 jaſin tiħ daudſ no arabu walodas, lai beſ apgruħtinaſchanas waretu
 nodarbotees tahlatās ſinibās. Sekoſchais kurſs ſadalas diwās dakās —
 muſchilat (wiſpahrigas ſinibas) un maſala (juridiſkas). Pirmā dakā
 teek eeſkaitita deemahrdū ſiniba, logika, dialektika, metafiziķa ar aſtro-
 nomijas un koſmografijas nodalam, tautas teiķas un korana iſſkaidro-
 jumi. Juridiſkais kurſs paſtaħw religioſo teeſħdu iſpeħtiſchanā un teokra-
 tiſkās muſulmanu walſts ziwil- un kriminal-liķumu ſinaſchanā. Pilna
 kurſa gandriħſ nekad neiſeet. Tahdu iſnaem zauri tiķai tee, kuri kaħdreis
 domā buħt par kaſijeem jeb ziteem ſawas tautas amata wiħreem. Iſ
 zitām ſinibam teek ſewiſchki zeenita matematika, bet winu iſnaem tiķai
 pawirſchi un ne wairak kā pirmās iſchetras darbibas. Iſ geometrijas
 eemahzas tiķai nepezezeſchamatās wajadſibas preekſch ſemes mehriſchanas
 un iſdaliſchanas ſtarp mantineekem, tapat ari preekſch pirſchanas un
 pahrdofchanas. Beſ tam medreſē eeſaſiħſtina ar geografiju, ſem kuras
 ſaprot ſeno tautu noſtaħſtus (p. peem. par kaħdu ſalu Indijas juħrā,
 kurā dſiħwojot kaħdi ſawadi radijumi) un ar pirmām tautas medizinas
 ſinaem. Skolneekus zenſchas pahrlēzinat, ka ſinibās ſleħpjas zilwezes
 gudriba un tikumiba. Beſ tam mahzas no galwas ſinamas graħmatas,
 kuras pa leelakai dakai uſrakſtitas dſejās. Medreſē ir triħs klaſes: ſe-
 maķā — adna, widejā — auſata, wezaķā — ala. Pahrejot wezaķās
 klaſēs, ekſameni neteek pageħreti. Beidſis mahzitees weenu graħmatu
 un pahreedams uſ nahkoſcho, ſkolneeks ĵau ar to paſchu teek ſkaitits par
 nahkamā klaſē pahrgahjuſchu. Noteiķta termina preekſch kaħtras klaſes
 naw. Gadas, ka ſkolneeks noſeħd weenā paſchā klaſē 8—10 gadus.
 Skolneeku wezums groſas no 15—40 gadeem. Daſchās medreſēs ſkol-
 neeku ſkaitis naw pahraķs par 5—10, daſchās tas ſneedſas liħdſ 300.

Apluħkojuſchi medreſi no ahreenes, meħs bewamees tās eeſchpuſē.
 Torna wirſotnē nowed ſchauras atmina trepes, kuras wijas ap torna
 eeſchpuſi. Torna galā atweras burwigs ſkats. Auſtrumōs un deenwidōs
 liħdſ padebeſcheem pazetas augſti kalni. Seemelōs welķas robaina kalnu
 rinda, kura ar ſawām lebus wirſotnem noejoſchas ſaules ſaħrtōs ſtarōs
 liħdſinas uguns juħrai. Un ſcho kalnu pakahjē guķ Samarķanda ar
 ſaweem beeſa ſakuma apklaħteem kiſchlakeem, kuri ſteepjas tahlu uſ ſee-
 mekeem un beigās paſuħd debes malā...

Tagad ſchee torni kalpo newainigam mehrķim. Kā weza ſenlaiķu
 atmina wini ſawās drupās wilina kaħru ſweſchineeku un paſneedſ tam
 neapraħſtami ĵauķu ſkati uſ apkahrtui. Bet biķ laiķi, kaħ winus uſ-
 luħkoja ar ſchauſchalam. No ſchejeenes nogahſa daſchadus laundarus un
 ſweſchtauteeſchus. Noſodito eebahſa maiſā, aiſſehja galu un atſtaħja
 waķā tiķai galwu, peħz kam to nogahſa ſchauſchaligā dſikumā. Starp
 muħreem eſoſchā lauķumā teeſaja tos, kas biķ noſoditi ar galwas no-
 zirſchanu, ſpiħdſinaſchanu u. t. t.

Pati medreſe ir miħſiga iſchetriſtuħraina ehķa ar keegeķu ſeenam,
 kuras no aħrpufeſ wiſgaram iſteħlotas ar daſchadeem ſiħmejumeem un
 iſgreefumeem. Geſchpuſē atrodas keegeķu welwes, kuras atgahdina teatra
 telpas, tadeħt ka wiſapkaħrt ir loſchas, kurās wed ſewiſchķas durwis.
 Wiſ ſchām durwim atrodas ſkolotaju un ſkolenu iſtabinas, kurās war
 eeķuħt zaur daſchadeem koridoreem. Medreſes ĵunts ir liħdſens, noſlaħts
 ar keegeķeem. Kakra no ſcho triķu ehķu ſeenam ir 175 peħdas plata.
 Medreſe ſawā diſchumā pahriſpeħj wiſas Samarķandas ehķas. Ir gan
 weħl zitas ſenlaiķu buħwes, eewehroķamas ar ſawu augſtumu, kā par
 peem. Biķiķhana moſcheķa, kur eſot paglabata Tamerķana ſewa, bet laiķa
 ſobs ĵau ir ſtipri ſagrauſis ſcho moſcheķu. Muſulmani ſewiſchķā zeenā
 tur Timura moſcheķu. Peħdeķo, kā ari wiſas zitas eewehroķamaķās ſen-
 laiķu ehķas, uſbuħweķa Timurs (Tamerķans). Pateizotees ſawam praħtam
 un energijai wiſch emira Ķuſana laiķā ſaſneedſa augſtas iſchinas walſts
 deeneſtā un peħz Ķuſana nahwes 1370. gadā palika par emiru. Paķs
 Tamerķans, winu ſkolotaji un daſchi ĵimenes loķeķi ir paglabati ſchāi
 moſcheķā un winu peemineeki atrodas aiſ greſnas marmora ſeħtas. Sem
 moſcheķas atrodas pagrābam liħdſiga ruħme, kurā glabajas mineto ſaħriķi
 ar uſ wineem peeſtiprinatām marmora tahſelitem, kurās eegreesti daſchi
 panti iſ korana. Schim pagrābam ir keegeķu ſeenas un tahda pat griħda.
 Winu apĵaiſmo pahra tauķu ſwezes leelōs koķa luķturōs. Daſchi nelaiķa
 peemineeki ir no marmora, bet Tamerķana peemineeki paſtaħw no diweem

nefrita gabaleem. Stahsta, ka agraf winsch pastahwejis no weena pascha gabala, bet tizis fadausits, kad sagli to reis gribejuschi nosagt, bet isbaiditi nometuschi semê. Sagli Tamerlana peeminekli wairaf reischu eenefuschi gan Persijâ, gan Kinâ, bet katru reis tas dabuts atpakaf. Wirs breesmigâ kara wadona kapa pazelas gara fahrts ar sirga asti galâ. Moschejai ir frusta weidigs isskats. Stuhrôs pazelas tahdi paschi torni, kâ medresei. Weens no wineem ir jau pusê sagruwis. Moschejas ahrejais gresnums jau sen ir sawu laiku pahrsihwojis un sahlf pamasam isnihkt. Gekschpusê lido kraukli un ziti putni un ruhpigee sirnekli isteepej sawus tihklus wisôs faktôs. Samarlandâ, kuru tur par Asijas un musulmanu schuhpuli, ir dauds tahdu swehtnizu. Wehl japeemin weena no eewehrojamafam moschejam — Schai-Sinda. Schi moscheja pehz fartu teikam usbuhweta us swehtâ Schai-Sinda kapa, kusch senlaidôs te us-turejees un kahda kara laikâ dsihws eegahjis semê. Musulmani tiz, ka Schai-Sinds wehl tagad katru peektdeenu isnahkot is semes pa zaurumu, wirs kura atrodas akmins. Schai deenâ winsch apstaigajot wisu pilsehtu, tomehr neweens neteizas wina redsejis, isnemot weenu fartu, ar kuru Schai-Sinds esot satizees un runajis, bet aisleedfiss stahstitt ziteem par fewi. Sarts tomehr neisturejis un istahstijis sawu peedsihwojumu, bet tai paschâ nakti winsch ar wisu gimeni palikuschi mehmi. Tapat wisi wimu pehznahzeji tagad esot mehmi. Tahdu swehto un par wineem daschado nostahstu musulmaneem ir loti dauds un beeschi ween fastopamas garas fahrtis ar galâ peeseeteem kihla weidigeem materijas gabaleem, kuri norahda, ka sche ir kahda swehtâ kaps, kam garam eedams farts nobrauka ar rokam gihmi un bahrsdu, israhdidams ar to sawu zeenibu un godbijibu.

Pahra werstis ais fartu pilsehtas, us seemekeem, redsamas kahdas drupu atleekas. Sche atrodamas alas un apakhsjemes welwes, par kuram starp eedsimteem walda mahntizigas bailes. Wini tiz, ka te nelabee gari fargajot kahdas leelas mantas, kuras aprazis slawens kara wadonis Afrosiabs. Bet daschi, kas tahdeem nostahsteem netiz, nodarbojotees salafidami drupâs dahrgakmenus, pat dimantus un ar loti teizamam sekmen.

Sartu pilsehtas nemas newar faukt par pilsehtu. De ir nebrugetas eelas bes trotuareem, bes eelu luktireem, kuri nakts laikâ dotu kaut wiswahjako gaismu. Celas ir bes kahda plana un kâ strautinsch lozidamâs wijas pa fartu buhdam. De faeetas wairaf eelinas kopâ, te winas atkal isschiras un beigâs, gabhejam par leelu brihnumu, pawisam pasuhd.

Neapraduscham zilwekam weegli apmalbitees schahdâ labirintâ. Celas ir til schaurinas, ka daschâ weeta war ar weenjuhgu isbraukt, bet isschirtees diweem brauzejeem nefahdi naw domajams. Tomehr eedsihwotaji sche nefajuhf nefahda truhkuma: ekipaschu wini nepasihst, bet jahj us ehsekeem, pa diweem un trim zilwekeem us weena lopa. Ja japahrwed kahdas smagas leetas, ari to isdara us ehseka waj kameeka muguras.

Mahjas weena no otras neatdalas, bet welkas weenâ paschâ garâ rindâ, saweenotas ar besgaligu mahlu seenu. Seenâ ir majas durwis, kuras wed pagalmâ; pehdejais weenumehr dalas diwâs dalâs: pirmâ ir eerihkota ruhme preeksch sirgeem un baribas nolikschanas. Schai paschâ dakâ ir ari istaba preeksch wihreeschu fahrtas weesu sanemschanas. Otrâ, drusku tihrakâ dakâ ir flehtis un tahda pati istaba, kâ pirmâ. Schajâ istabâ ir fainneeku dsihwoklus, kur ari peenem weeschmas — seeweetes, pee kam wiseem wihreescheem jaiseet otrâ istabâ. Swescheem wihreescheem eeeja schajâ dalâ ir us wiseem laikeem aisleegta. Kaut gan seeweetes eet weesôs pee pasihstamam, tomehr tas noteek loti reti, jo ijeeschana is mahjas teek tureta par nepeeklahjigu. Jaunam seeweetem ir pawisam aisleegts eet sweschâ mahjâ, ja weenigi tikai pee saweem wezakeem un tomehr wisai aprobeschotas reises. Wisas istabas ir weenada leeluma: 4 arschinas platas un 8 arschinas garas, bes logeem un ar diwam durwin.

Bagatu fartu dsihwokli ir issisti ar tapetem, us kuram ussihmeti daschadi fantaiski koki un pukes. Grihdas noklahj ar needru pihteni, wirs kuras isklahj tepikus. Weenâ no istabas fakteem ir eedobums, kurâ seemas laikâ eeber ogliis istabas fahldischanai, jo krahschau sche naw. Wirs eedobuma stahw neleels ar beki apklahts galbinsch. Istabas eedsihwotaji aukstâ laikâ sehseh ap galdinu un apsedfas ar beku galeem, sem kureem no swehloscham oglem sakrahjas siltums. Wasarâ kâ seemâ istabas durwis stahw atwehrtas. Seemâ ap galdinu ari gut. Istabas, tapat kâ wisas fartu ehfas, ir buhwetas no mahleem, sawaukteem ar salmeem un smalkeem schagareem. Jumti ir lihdseni, noklahiti ar dubleem. Weens jumts saweenojas ar otu, tâ ka pa jumteem ween war nostaiगत weselu pilsehtas datu. Seeweetes un behrni beeschi pastaigajas pa scheem jumteem, bet wihreescheem tas ir stingri aisleegts, lai neeraudfitu sweschâ pagalmâ seeweetes ar atklahtu seju.

Sarts reti kad atrodams mahjâ. Winsch isheet tirtotees, strahdat, waj weenkahrschi bes kahda mehrka klejot pa basara lauku. Sawu deenas gaitu farts eesahlf pulksten peezôs. Peezehlees winsch dodas us moscheju.

Bahrnabzis mahjâ, farts kopâ ar fawu gimeni dser tehju un ehd plahzenus. Bes tam, raugotees us gada laiku, teef leetoti fwaigi augli jeb kaltetas wihnogas. Seemâ tehju dser newis no patwahreem, bet wahra katlinos ar sahli un peenu. Sidjehruschi tehju, farti apehd ari beesumus, furus atsiht par gahrdumu. Behz tehjas katris dodas pee fawa darba. Ap pulksten 12 dser atkal tehju, ehd plahzenus un auglus. Te japeemin, ka farti maises nemas neleeto, bet zep no fweeschu milteem plahnus, apalus plahzenischus. Wispahrigi farti ehd loti mas un sliktu baribu. Man gabijâs redset, ka kahds strahdneeku pulzinsch notureja pusdeenu. Nofehduschees ap uhdens strautu, tee ehda tos paschus peeminetos plahzenus un smehla no strautina faujâs uhdeni, strehbami to ka aijdaru. Weenigais labakais fartu ehdeens ir pilawa. To pagatawo no rihsa, furu papreesch ismeeschè un tad zep auna taukôs, peeleeftot gaku, burfanus, piparus un masas odsinas, furas fawz par karakotu. Schis ehdeens ir teescham gahrds. Behz pusdeenas dser atkal tehju un wakarinu neehduschis leefas gulet.

Sarti mihl apgehrbtees loti raibi; galwâ teem daschadas krahfas ar sihdu isschuhstas mizites, wirs furam ustin tschalmas, ari daschdaschadâs krahfâs. Wispatihkamakâs ir sneega baltâs tschalmas. Sahbaku soles pastahw no mihksta woiloka, ta ka sahbakus war nehfat tikai galoschâs, furam ir loti augsti papehschi. Ceejot moschejâ, fweeschâ mahjâ jeb wispahrigi dschwokli, galoschas teef atstahtas preekschnamâ. Ceeet dschwokli tanî paschâ apawâ, furâ staigats pa semi, teef turets par grehku. Wirs krella teef usgehrbti gari chalati pa diweem un pat trim usreis. Mehteli neteef aishketi, bet weenfahrschi widuzi apseeti ar drehbess gabalu, weenumehr septinas arschinas garu. Schi pati josta farteem ispilda ari labatas weetu. Te teef paglabata nauda, tabakas dose u. z. Bagatakee un lepnakee farti gehrbjas platâs sihda jostâs, apkaltâs ar sidraba gabaleem; chalatus pa leelakai dalai schuj is gaischila tuhka, bet wiswairaf no raiba sihda. Seeweeschu apgehrbs ir masaf raibs. Mahjâ seeweetes nehfa garus baltus kreklus un tahdas pat platas biffes. Matus fapin wairaf garâs bisès, furas nokaras gan us pakauscha, gan sahneem. Galatu weeta seeweetes nehjâ maisam lihdsigu uswalku, fursch apsedj ari galwu un atstahj walâ tikai gihmi, furu tomehr aisklahj ar no astreem pihtu aissegu. Lihds desmitam gadam meitenes staiga ar waleju gihmi. Seeweetes krahfo few usazis, azu plakstinus un sobus, pahrwesdamas strihpu no weeneem denineem lihds otreem, pee kam nemas negreesch wehribu us to, waj krahfotâs usazis sakriht ar dabigam waj ne. Schahda

krahfoschanâs padara fartu seeweetes loti neglihtas. Roku un kahju nagi ari teef nokrahfoti farkanâ krahfâ.

Abu kahrtu farti smehkè kaljanu; zitadas tabakas smehkeschanas wihfes tee nepasihst. Daschi mihl suhtat melno waj sako tabaku. Bes tam mutè tur kahdu dseltanu fweki, furam naw garfchas neds smarfchas. Behrneem matus nobsen ar bahrsdas nasi, tikai meitenem atstahj schkipfnas us denineem un pakauscha, furas fapin wairaf masâs bisès.

Semi un behrnus farti apfar ar amuleteem, furi pastahw no garas, schauras papira lofnes, farulletas neleelâ rullî un noglabatas ahdas waj metala futlari, furu nehfa pee drehbem peestiprinatu. Papyrus pagatawo imami, fartu mahzitaji, un pahrdod par 1—2 rubleem. Amuletu nosihme ir daschada: pret meega truhkumu, kauneem gareem, laupitajeem u. t. t.

Sawus behrnus farti apgraisa un schai deenâ fwin leelus fwehtkus: kauj aunu, wahra daschus pudus pilawa un safawz weefus. Sewischki leeli fwehtki farteem ir kahfas. Wini sahft prezetees no 15. gada. Bruhtgana mahte un radneezes israuga bruhti. Behz tam jaunâ pahra wezaki lihgst par kalimu, t. i. sewischku maksu par seewu. Kalims sahfas no 50 rubleem un sneedsas lihds wairaf tuhkstoscheem, raugotees us prezineeka mantas stahwokli. Behz lihguma noslehgschanas puse no kalima teef tuhlin samakfata un noteikta kahju deena, furai tuwojotees bruhtgana tehws pirk tschetrus aunus, weenu gowi un kasu. Diwas deenas pirms kahsam gowi, kasu un diwas aunus nosuhsta us bruhtes mahju, tapat ari malku, rihsu un burfanus preeksch pilawa pagatawoschanas, un tepikus un defus weeseem preeksch sehdeschanas. Nahkamâs deenas wakarâ bruhtgans ar faweem radineekeem dodas pehz lihgawas. Behdejâs mahjâ to pameelo ar bkodu pilawa us ikatreem trim zilwekeem. Utaizinatais imams lasa laulibas zeremonijai noteiktos gabalus, bet bruhte lihds schim pascham brihscham gihmja neatseds. Bruhtganam dahwina chalatu, sahbakus un weechu, ko winsch tuhlin apgehrbj. Behz pahra stundam wisi dodas us bruhtgana mahju. Bruhte jahj jahschus, kopâ ar fawu brahli, waj ja wina naw, ar zitu tuwaku radineeku. Pa preekschu eet sehni ar degoscham lahpan. Nonahkuscheem bruhtgana mahjâ, pehdejâ tehws fanem jauno seewu. Pagalma widu uskur uguns kahrtu, ap furu wed us sirga sehdoscho seewu, pehz kam ta ar zitam seeweetem dodas pagalmâ. Sche jauno fainneezi nowed jau preekschlaihus jaunajam pahrim sagatawotâ istabâ, fura isgresnota ar daschadeem raibeem materijas gabaleem, dekeem un mahjas traufteem. Schai paschâ istabâ lihds ar jauno pahri nakti

pawada ari zitas feeweetes, tifai jaunee guk aij sihda aiskara. Wihreeschi waj nu isfliht pa mahjam, waj guk turpat weesu istabâ. Schinîs deenâs zita neka neleeto, kâ schidru rihfu putru un tehju. Nahkamâs deenas rihâ fahf sagatawotees uf weesu fanemfchanu, kauj weenu no atlikufcheem auneem, atnes is moschejas leelu katlu, furâ fewischki spezialisti pagatawo pilawu no 12 un wairaf pudeem rihfa. Pa nakti palikufchee weesi palihds tihrit burfanus, furinat uguni u. t. t. Beigâs, ap pulksten 12 pilaws gataws. Sahf eerastees weesi un to starpâ ne tifai pasihstamee, bet ari glufchi sweschi zilwefi no kaimineem un moschejas apmekletajeem. Preefch katreem 3 zilwekeem ir fewischks traufs pilawa un gabals plahzena, furus fanehmuschi weesi nofehstas waj nu turpat uf grihdas, waj iseet ahra uf eelas, apehd pilawu un aiseet, panendami lihds katris sawu plahzeni. Tâ tas turpinajas bes miteschanâs: weeni nahf, otri aiseet. Pilawu, kâ ari zitus ehdeenus ehd bes karotes, taifni ar rokam. Preefch schidreem ehdeeneem ir fewischks, karotei lihdsigs daifs, kurfch ari teef leetots kopigi — weens eestrebj sawu reifi un dod pehz kahrtas tahlaf. Saimneeka peenahfums weefbâs ir schahds: winsch wifu laifu stahw pee wahrteem un kad katris garam gahjeis weefis peeleeef roku pee fruhitim un galwu palozidams sweizina, faimneeks atbild ar tahdu paschu sweizeenu. Imams weena plahzena weetâ dabu diwus, bet goda weefi wehl bes tam pa sawjai gahrdumu. Wiszeenijamafeem weefseem dod kastiti ar 1—2 mahzinam zukura, waj ari pahra neleelas zukura galwas. Seeweetes teef pazeenatas otrâ pagalmâ. Pa swehtku laifu spehlè musika — bungas un loti speedsoscha taure, fura kauj weenâ un taî paschâ toni. Musikantus pawada batfchi, t. i. sehni, furi usjautrina skatitajus deedami un kuhlenus mesdami. Pehz kahdam trim stundam leelais pilawa wahrijeens ir apehsts un ja wehl eerodas kahds nokawejees weefis, tas tuhlin aiseet, redjedams istufschotos traufus.

Diwas deenas pehz aprakstîtâs balles tahda pati atfahrtojas bruhthes wezaku mahjâ, uf furu balles preefchwafarâ nosuhtha pehdejo atlikufcho aunu. Weefi fanahf swehtku apgehrbôs, bet faimneeks un mahjas laudis paleef ikdeenischkajôs. No bruhthes tehwa jaunais wihrs un radeneeki dabu halatu. Ar to ari kahjas beidsas. Dsihwe fahf ritet pa ikdeenischkâm fleepem. Jaunâ feewa uf weenu mehnesi teef atswabinata no wiseem darbeem un wahrda pilnâ sinâ neka nedara. Pirmâs trihs deenâs wina stahw pee sawas istabas durwim ar aisklahu gihmi un feschu mehneschu laikâ wihrs nedrihft winai fist. Kaut gan farteem, kâ musulmaneem, lifums atkauj turet wairaf feewu, tomehr leelakâ dala

prez tifai weenu. Daudsseewiba pee farteem naw eeradumâ. Dauds beeschaf starp fartu laulateem draugeem noteef ischkirfchanâs. No wihra pufes ir beesgan feewai pateift: aida talakum, t. i. aisej no manis un schkirfchanâs ir ijdarita.

Swehtku farteem ir mas: Jaunsgads, Urafa un Kurbans. Urafanam feko 30 deenu gawenis, kurfch ir loti sawads. Zauru deenu farts neka nedf ehd, nedf dser, bet tiklihds noet faule, tâ fahf plihdet un ehst wehl wairaf kâ parastâ laikâ. Wakarâ paehdis, winsch peezelâs nakti, pulksten diwos, ehd atkal un pehz tam leefas no jauna gulet. Wifu gawenu laifu farts zenschas deenu pawadit gulebams, bet nakti ehfdams. Kâ jau teizu, gaweni ehd wairaf nekâ parastâ laikâ, pee kam leelâ mehrâ leeto daschadus faldumus un gahrdumus. Wiswairaf zeeni nischallu, furu pagatawo no olas baltuma, fakulta ar zukuru, waj wihnogu medu. Paschâ Urafa swehtku deenâ farti dodas uf Ramasgu. Schi ir leela keegelu ehla, kuplâ parkâ. Pehz deewkalposchanas parkâ noteef daschada usjautrinafchanâs austrumneeku garfchâ: tehjas dserfchana, gahrdumu leetoschana, schuhposchanâs un musika. Seeweetes uf Ramasgu neet, bet usjautrinajas mahjâ. Ramasga teef apmekleta tifai weenreis gadâ, peeminetôs swehtkôs. Pahrejo laifu ap winu flejo tifai brihwee kameeki un sehni kahpelè pa kofeem.

Kurbanu swehti 3 deenas par peeminu tam, kâ Abrams upurejis sawu dehlu Isaku. Turigakee farti kauj aunu, gatawo pilawu un eeluhds weefus. Tiklihds kahdi swehtki jeb balle, fartu weenigâ usjautrinafchanâs ir winu meschonigâ musika, weenigais meelasts — pilaws.

Samarlandâ bes Kreewijas naudas leeto ari Bucharas naudu — tschokus, tangas un tillus. Tschoks ir gluda kapara ripina, $\frac{1}{4}$ kap. wehrtibâ, tanga — sudraba gabals, muhsu 10 kap. leelumâ, bet beesaks un teef wehrtets uf 16 kapeikam. Bes sudraba ir ari tâ fauktâ „melnâ tanga“, 6 kap. wehrtibâ. Tilla ir selta gabals, 40 tangu wehrtibâ. Sartu pilsehtâ kaut ko pehrfot, wisadâ sinâ jaegahdâ Bucharas nauda, jo ar Kreewijas naudu te galâ netiksi. Bet isdot kreewu naudu kischlakôs naw nemaf domajams: tur winas neweens nepasihst un nenem preti.

Sawu teefu un taifnibu farti meklè pee kasijeem, t. i. tautas teefnescheem, furi teef iswehleti no eedsimteem. Kasiji isspreesch fartu stribdu leetas, furas wehrtibas sinâ peekriht wintu pahrsinai. Pahrsuhdsibu par kasiju spreedumu war eefneegt fajasâ, t. i. tautas teefneschu sapulzè. Ja ween mas eefpehjams, farts zenschas teefatees labaf pee kreewu teefam, tadehl kâ starp kasijeem wifai reti fastop goda firbi. Kasiji sawas leetas

isteesā uš musulmanu šchariata pamata. Pirms Turkestanas eekaro-
ššanas, nospeests no šawas waldibas bahrgeem likumeem, šarts pat uš
eelas nedrihšteja balši runat, bet tagad šastopami wesele wesumi pee-
dšehrušchu šartu, kuri blauj šawas mešchonigās dšeesmas un šazet katrā
zilwekā reebjumu.

Sarts jau ir pilnigi eepasinees ar Europas kulturu, bet winsch
to ir šapratis pehz šaweem eeskateem un isleeto pawisam zitadā nosihmē.
Ziwilizācijas mehrkis pehz šarta domam naw wis pareisaka dšihwes
eekahrtošhana un wispahribas labums, bet materialee eenahkumi. Sarts
manas tikai uš to, ka weiklat isdabut is Mastawas prezes uš parada,
pehz tam isšludināt sewi par mašjat nešpehjigu, nodarbotees ar auglo-
ššanu u. t. t.

Sarts ir weiklis lihškis un melis. Pahrdodams šawu prezi,
winsch wišadi zentisees kaut ko nokrahpt, noraut leeku šapeiku u. t. t.
Pehz winu eeskateem tas naw nekahds grehks. Tapat kā Kaukasijas
kalneescheem šlawā wisnebehdigakee rihkles rahweji, tā šarteem weikla-
kee krahpneeki un rebineeki.

Lihds zela mehrkim atlika wairs tikai daščas šintas werstu. Wehl
dašchi jauni Turkestanas šepju škati, wehl daščas stanžijas un tad —
Taschkenta. Oktobris jau bij eesahzees; wesele mehneš biju pawadijis
uš zela, attahlinadamees ar katru deenu tahlat un tahlat no dšimtenes.
Tagad nu reis biju zela galā un raudšijos jautajoschi uš šawas nahkamās
dšihwes darba lauku, it kā gribedams isdibinat, waj te atradišchu laimi,
waj te apmeerinašchu šawas dšihšchanās?

Is wagona iskahpis masu brihdi apluhkoju tahlos Hindi-kušcha ar
šneegu apklahtos kalnus aš Afganistanas robesčas, plascho, iskaltušcho
šepi un tad šahku špert pirmos šokus pa plato Taschkentas eelu...

P. Behrsina

grahmatu pārdošana,

Rīgā:

Suworowa eelā Nr. 22 un Tērbatas eelā Nr. 14.
Tukumā, Veelā eelā Nr. 9.

Manā apgādībā iznākušās vaj komisijā nodotās grahmatas:

Abraams Linkols. Behrgu atšvabinatajs. Ar wairakkrāšņu Linkolna bildi	20 kap.
Ahbeze (masa), ar drukateem un rakstiteem burteem. No P. Behrsina	10 "
Alga pehž nopelna, Kalnina luga,	40 "
Alkohola albums	10 "
Anšits un Greetina. Pašaka ar bildem	40 "
Aplehgeretas dsirnawas. Emila Solā stahsts.	12 "
Austrums no 1885.—1891. g. à	100 "
Austrums 1892.—1898. g. à	300 "
Austruma turpinājums par semkopību	80 "
Baškahjeete, Auerbaha stahsts	80 "
Betina un Toms. Stahsts no G. Nierika ar bilšhu wahku. Tulkojis P. Pahwils	25 "
Benjamina Franklina padomi, tagad	5 "
Bilšhu ahbeze	10 "
Bites un wīnu dsihwe. Sarakstijis A. Butlerows. Tulkojis J. Olte	80 "
Biškopība. No Klehtneeku Indula. Ar 26 bildem, broščeta Brazilija. Etno-geografiskas siņas par Braziliju. Sarakstijis P. Sahlits	40 "
Daba tā arāja skolotāja. Klehtneeku Indula	40 "
Dahrgas Deema apsolīšanas preekšč wīsam gada deenam. Spurgeona	100 "
Daschi jautājumi par latweešču walodu, Mühlenbacha	15 "
Dimanta semē. Stahsts ar bildem puščkots, broščets	20 "
Dsejoli. Szerejis Aug. Kaschoks	20 "
Dseedasšanas šwehtku (wispahrejo) bilde.	40 "
Dseefmas skolam, trihsbalšigas. No Zimmermanna, tagad	30 "
Dsihwes zihnīsch. Originalstahsts no Meschfargu Ernsta	75 "